

EDITORIAL

En aquest número recollim la crònica i les diverses intervencions produïdes durant l'assemblea general dels membres de la Germandat de Poblet. Recordem un cop més que aquesta revista és un òrgan d'expressió de la Germandat i dels amics de Poblet en general. Per això no podem passar per alt tot el que té a veure amb les nostres activitats.

Però hi ha encara alguna cosa més important que aquestes "activitats". És allò que té d'espiritual Poblet en el món d'avui i el servei que li podem oferir des de la Germandat. L'acte de la darrera assemblea va ser molt concorregut, però fóra bo, com a testimoni d'aquesta espiritualitat que irradia Poblet, que en la propera trobada encara fóssim més els germans que ens apleguéssim i, sobretot, que durant tot l'any féssim valer més i millor el nostre privilegi de sentir-nos units a Poblet i a allò que el monestir representa.

És interessant i encoratjador de llegir, en aquest sentit, un dels articles centrals d'aquest número, l'escrit per Alexandre Masoliver sobre l'espiritualitat cistercenca. És una referència teològica i institucional indispensable, però som tots plegats, monjos, germans i cristians, sense diferències, els qui hem de renovar cada dia el significat i els avantatges morals de tot ordre de trobar-nos prop dels ideals dels monjos i monges cistercencs. Elles i ells ens mostren de la manera més humil les virtuts i les maneres de fer que tantes vegades oblidem: aprofitar el temps, els nostres talents, deixar un espai per al silenci, viure modestament, fer l'esforç de retrobar cada dia el missatge únic del cristianisme original, amb lleialtat i vocació de servei que no espera cap compensació a la vista.

En temps d'una innegable reculada del cristianisme en les nostres societats desenvolupades, el repensar aquesta moralitat de la intel·ligència i l'amor cristians ens és indispensable i del tot urgent. Poblet és un exemple i un estímul per correspondre a aquest compromís.

CRÒNICA DE L'ASSEMBLEA ANUAL

La reunió de l'Assemblea de la Germandat tingué lloc a Poblet el dissabte, vint-i-nou juny de 2002, festivat dels apòstols Sant Pere i Sant Pau. Aquesta tercera trobada, després de la represa d'activitats per part de la Germandat, comptà altre cop amb una gran participació dels germans.

Missa

A dos quarts de deu del matí els germans ens reunírem al locutori gran, sota la imatge de Sant Bernat. Minuts abans de les deu la bandera de la Germandat encapçalava la processó pel claustre cap a la basílica, una processó en silenci que tancava la comunitat i el P. Abat. Aquest any, germans i monjos compartirem el camí cap a la basílica com una mostra més del vincle de familiaritat que ens uneix. A l'església se celebrà l'eucaristia presidida per l' Abat Josep i

els germans ocupàrem els bancs de l'església per tal d'evitar molèsties innecessàries als membres de la comunitat.

Assemblea

Després tingué lloc a la Sala Capitular la tradicional assemblea general de la Germandat que s'inicià amb una salutació del Pare Abat, inclosa en el present número de la revista. Seguí la lectura de la memòria anual d'activitats, que també recull el present número, i el Sr. Antoni Andreu digué unes breus paraules sobre el projecte de Fundació Monestir de Poblet. Un cop beneïdes, el P. Abat procedí a l'imposició de medalles als nous germans alhora que els hi lliurava un exemplar de la Regla de Sant Benet, costum aquesta que s'adoptà l'any passat. Clogueren l'acte les paraules del President de la Germandat, Sr. Ramon Maria Mullerat, recollides en el present número, i les del P. Abat que clogueren l'acte.

El País Valencià representat a la Junta de la Germandat

Aquest any s'ha incorporat a la Junta de la germandat el senyor Josep Herrero Cabanyes. Amb la seva incorporació ve a representar l'especial interès envers el País Valencià, vinculat històricament a l'antiga

Foto: BEDMAR.

Corona d'Aragó i molt especialment a través de la figura del rei Jaume I, figura senyera de la nostra història comuna. Cada cop són més els germans provinents d'aquelles terres germanes, especialment després de la incorporació a la comunitat de Poblet de monjos valencians. El passat nou de juny, i en el marc de la Universitat de València, tingué lloc un acte, organitzat conjuntament per la Germandat i Acció Cultural del País Valencià, on intervingueren el P. Abat, el P. Alexandre Masoliver i el Secretari de la Germandat. L'assistència molt nombrosa de públic vingué a expressar, un cop més, l'interès dels valencians per Poblet i el seu paper espiritual i cultural com a pont de comunicació entre el Principat i el País Valencià, dins dels territoris de l'antiga Corona d'Aragó.

Conferència del P. Juan María de la Torre

A la mateixa Sala Capitular tingué lloc la conferència del P. Juan María de la Torre sota el títol "El Cister en el món d'avui", essent aquesta la part central del seguit de reflexions que al llarg de l'any s'han centrat en el paper del Cister en el món actual. La conferència del P. de la Torre, monjo cistercenc de l'estricta observança, i que també recull el present número de la revista, fou molt enriquidora i donà lloc a diverses intervencions dels germans. Per a finalitzar el matí, germans i comunitat, realitzàrem plegats la pregària del migdia a la mateixa Sala Capitular. Després tingué lloc el dinar de germanor al Cellar del monestir, que aquest any sufragaren els germans.

Beca d'estudis a un estudiant de l'Orde Cistercenc

Enguany la Junta de la Germandat, seguint les propostes i suggeriments fets per diversos germans, decidí iniciar la financiació d'una beca d'estudis d'un membre de l'Orde Cistercenc a la Casa General a Roma. Així segueix essent fidel als seus orígens ajudant els membres de l'Orde Cistercenc que ho necessitin. El

P. Abat féu lliurament a l'Abat General, Maur Esteve, de l'aportació de deu mil euros, tot aprofitant la seva presència al Sínode de l'Orde a Roma del 24 al 28 del mes de setembre. D'aquesta manera creiem ser fidels al nostre paper d'amics de Poblet, i per això, de tot l'Orde Cistercenc, a fi que algun monjo d'un monestir amb pocs recursos pugui gaudir d'una beca per estudiar a Roma.

Concert-representació

La cloenda de la jornada fou el concert-representació, inspirat en l'episodi de l'aparició de Jesús als deixebles d'Emaús, de *Tropos: Seqüències, teatre litúrgic medieval* a càrrec de la Schola Gregoriana Domus Aurea encapçalada pel Professor Luis Prensa Villegas, Catedràtic de Cant Gregorià del Conservatori Superior de Música de Saragossa i director del II Curs d'iniciació a la interpretació del cant gregorià que es realitzà la setmana tot just anterior a l'assemblea a Poblet amb un alt índex de participació. L'encert d'aquesta representació i el marc, davant del presbiteri, fou un colofó brillant a l'assemblea de l'any 2002.

Un any més ens aplegarem a Poblet, que sigui per molts anys més.

Octavi Vilà

Foto: Arxiu Poblet.

Actuació: *Tropos: Seqüències, teatre litúrgic medieval*, a càrrec de la Schola Gregoriana Domus Aurea.

DISCURS DE P. ABAT A L'ASSEMBLEA

Celebrada el dia 29 de juny de 2002

"Som operaris: peons, oficials, mestres,
i t'edifiquem, ob tu, nau central enlairada.
I més d'una vegada arriba fins aquí molt seriós un pelegrí,
passa com una llum a través del nostres cent esperits
i ens ensenya amb tremolor un nou agafall".

Us vull donar la benvinguda amb aquests versos de Rilke dels seus poemes "Llibre de la vida monàstica".

I va bé quan llegim als estatuts de la Germandat que entre els objectius de la Germandat estan tots aquells que contribueixin a fer créixer els llaços espirituals amb la Comunitat, així com totes aquelles activitats de caire espiritual, intel·lectual o cultural que ajudin a créixer en l'aspecte espiritual, individual, familiar i social els Germans, així com els que puguin contribuir a donar a conèixer més i millor el món monàstic cistercenc. (Art 2)

Doncs, tot això suposa un treball, un bonic treball, però un treball en el qual pot haver-hi feina per a tots, a l'abast de les condicions i capacitats dels germans que vulguin col·laborar. Tots som operaris, com ens deia el poeta. Però no tots podem fer el mateix. Som operaris, però uns, peons, d'altres oficials, d'altres mestres... Amb el do i la capacitat de cadascú que li ve de Déu, edifiquem aquesta nau. Anem edificant l'Església. Una Església a la qual cadascú té la seva tasca. En virtut, doncs, d'un do rebut de Déu.

Jo, a l'Assemblea de l'any passat, a la homília de la Missa, vaig dir que una Església en la qual el laics no tenen un protagonisme es menys Església, tot i que aquestes paraules no son originals meves, sinó dites en més d'una ocasió pel mateix Papa Joan Pau II.

A mi no m'agrada llançar paraules al

DISCURSO DEL P. ABAD EN LA ASAMBLEA

Celebrada el día 29 de junio del 2002

"Somos operarios: peones, oficiales, maestros,
y te edificamos, oh tú, elevada nave central.
Y más de una vez llega hasta aquí muy serio un peregrino,
pasa como un fulgor a través de nuestros cien espíritus
y nos enseña tembloroso un nuevo asidero".

Os quiero dar la bienvenida con estos versos de Rilke de sus poemas "Libro de la vida monástica".

Y es muy adecuado esto cuando leemos en los Estatutos de la Germandat que entre los objetivos de la Germandat están todos aquellos que contribuyen a hacer crecer los lazos espirituales con la Comunidad, así como todas aquellas actividades de tipo espiritual, intelectual o cultural que ayudan a hacer crecer en el aspecto espiritual, individual, familiar y social a los Hermanos, de la misma forma que todas aquellas que puedan contribuir a dar a conocer más y mejor el mundo monástico cisterciense. (Art 2)

Y todo esto supone un trabajo, un precioso trabajo en donde hay tareas para todos, de acuerdo a las condiciones y capacidades de los Hermanos que deseen colaborar. Todos somos operarios, como nos dice Rilke. Pero no todos podemos hacer lo mismo. Somos operarios, pero unos peones, otros oficiales, otros maestros... Todos con un don y una capacidad que le viene de Dios, para edificar esta nave. Vamos edificando la Iglesia. Una Iglesia en la que cada uno tiene su tarea, y esto en virtud de ese don recibido de Dios.

En la Asamblea del año pasado, en la homília de la Misa, yo ya dije que una Iglesia en donde los laicos no tienen un protagonismo es menos Iglesia; palabras éstas que no son originales mías, sino dichas en más de una ocasión por la voz más autorizada del mismo Papa Juan Pablo II.

Yo no soy partidario de lanzar palabras al viento, de manera gratuita. Y sobre todo dentro de una homília, en donde buscan-

vent, d'una manera gratuïta. Sobre tot quan és dintre una homilia procuro dir paraules en les quals jo crec, que em surten del cor, i que desitjo que siguin també veritat i vida per als qui m' escolten.

I en això del protagonisme dels laics n'estic del tot convençut. La Germandat de Poblet pot fer un gran servei a l'Església per mitjà el Monestir, essent peó, oficial o mestre, és a dir ajudant a edificar més i millor aquest espai tan bonic de Poblet. I no em refereixo a continuar una restauració que pràcticament està feta, sinó a contribuir a què tingui més esplendor i lluminositat aquest cenobi de l'antiga Corona d'Aragó, de manera que mitjançant una sèrie d'activitats espirituals, intel·lectuals, culturals o socials facin créixer Poblet com a punt de referència important al nostre país.

I en tot això m'esforço per ser conseqüent. En tot cas podeu veure alguns dels seus fruits. Primer de tot ha estat el tornar a revifar la vida de la Germandat. Però tres cents amics de Poblet no poden ser tant sols una vitrina de luxe. I no ho sou molts de vosaltres, una vitrina o un aparador de luxe. Hi ha un testimoni molt clar del vostre servei, veient la revista Poblet, impulsada sobre tot per vosaltres i no pels monjos. Recentment, la Fundació que s'està posant en marxa on els artífexs sou també vosaltres, els laics, la realització per segon any del Curset de Gregorià; la creació de beques d'estudi per estudiants cistercencs de monestirs amb escassos recursos; la cura en l'aspecte físic del monestir; la preocupació per la seva restauració i conservació...

Hi ha un bon grup de vosaltres que esteu donant una molt bona resposta. Però a la Germandat hi ha més de tres-cents membres. I aquí, doncs, tenim una gran riquesa de recursos, d'idees, de capacitats que encara no ens és coneguda.

do ser fiel al mensaje de la Palabra de Dios, procuro decir aquellas palabras en las que yo creo, que me salen del corazón, y que deseo sean asimismo verdad y vida para aquellos que me escuchan.

Y en esto del protagonismo de los laicos estoy plenamente convencido. La Germandat de Poblet puede llevar a cabo un gran servicio de Iglesia mediante el Monasterio, siendo peón, oficial, o maestro, es decir edificando más y mejor este hermoso espacio de Poblet. Y no me estoy refiriendo a continuar una restauración, prácticamente hecha, sino a un contribuir a dar más esplendor y luminosidad a este cenobio de la antigua Corona de Aragón, de manera que, mediante una serie de actividades espirituales, intelectuales, culturales o sociales, hagan crecer a Poblet como un punto de referencia importante en nuestro país.

Y en todo esto me esfuerzo por ser consecuente. En cualquier caso, podéis contemplar algunos de sus frutos. En primer lugar, hemos vuelto a reanimar la vida de la Germandat. Pero más de trescientos amigos de Poblet no pueden reducirse a ser un mero escaparate de lujo. Y muchos de vosotros, efectivamente, no lo sois. Hay un testimonio evidente de vuestro servicio en la revista Poblet, creada e impulsada por vosotros, los Hermanos, y no por los monjes. Se están dando pasos para poner en marcha la Fundación, y también aquí sois vosotros los artífices principales. Y cabe mencionar algunos otros pequeños detalles, como la realización del segundo cursillo de Canto Gregoriano; el donativo para crear unas becas de estudio para estudiantes cistercienses de monasterios con escasos recursos; el cuidado en el aspecto físico del Monasterio; la preocupación que siempre se mantiene por su restauración y conservación...

Un buen grupo de vosotros está dando una gran respuesta de servicio.

Però en la Germandat tenemos más de trescientos miembros.

Una gran riquesa de recur-

Considereu, com deia el poeta, que cadascú de vosaltres sou un pelegrí molt seriós que ha arribat al Monestir com una llum entre cent esperits. Avui arriben 26 nous pelegrins, 26 nous germans. I cadascú ens pot mostrar un nou agafall de col·laboració. Es a dir, cadascú posseeix una llum que pot ajudar a fer molt més resplendent Poblet. Petites coses, petites llums, però en definitiva llum o foc per fer una gran foguera espiritual de Poblet. Ara, per exemple, com deia abans, s'obrirà un altre camí d'ajuda o de participació amb la posta en marxa de la Fundació.

I si és veritat que un monestir sense una comunitat monàstica és menys monestir, és veritat, també, que tot monestir ha estat fet per a una comunitat concreta. Però un monestir és sempre una obra d'Església. Llavors un monestir, per bé que tingui una comunitat, sense una Germandat d'amics és també menys monestir.

Vull agrair la presència de la representació del Amics de Rueda que estan fent una bona tasca de servei ajudant i conscienciant perquè es porti a terme la restauració del monestir cistercenc d'aquest monestir al costat d'Escatron a la província de Saragossa.

També estaven invitats els Amics de Les Franqueses de Balaguer, que l'any passat ja es van fer presents, però que avui no els ha estat possible venir, fins ara, a causa de gestions relacionades amb la restauració d'aquest monestir cistercenc de Balaguer, i que volen posar en relació amb Poblet. Crec que els tindrem amb nosaltres a la tarda.

Gràcies, per la vostra assistència d'avui a l'Assemblea de la Germandat. Que veritablement sigui un dia de fraternitat, de germandat entre tots, i que s'encenguin noves idees i noves llums per al servei de Poblet.

Josep Alegre
Abat de Poblet.

sos, de idees, de capacitades muy diverses todavía muy desconocida.

Considerar, como nos dice el poeta, que cada uno de vosotros sois un peregrino que ha llegado al Monasterio como una luz entre cien espíritus. Hoy llegan 26 nuevos peregrinos, 26 nuevos hermanos. Cada uno puede ofrecer algún pequeño e inestimable detalle de colaboración. Es decir, cada uno posee una luz, una riqueza personal, que puede ayudar a hacer más grande Poblet. Pequeñas cosas, detalles, pequeñas luces, pero, en definitiva, luz o fuego, para hacer una gran hoguera espiritual de Poblet. Ahora, en breve, por ejemplo, se abrirá otro camino de ayuda o de participación, con la puesta en marcha de la Fundación.

Es verdad que un monasterio sin comunidad es menos monasterio, pero también es verdad que todo monasterio está hecho para una comunidad concreta. Pero un monasterio es siempre una obra de Iglesia. Luego, un monasterio, aunque tenga una comunidad, sin una Germandat de amigos es, también, menos monasterio.

Finalmente, quiero agradecer la presencia de la representación de los Amigos de Rueda, que están llevando a cabo un excelente servicio de concienciación y ayuda, para que se lleve a cabo la restauración de este antiguo monasterio cisterciense situado junto a la población de Escatrón, en la provincia de Zaragoza.

También están invitados los Amigos de Las Franqueses de Balaguer, que ya el año pasado nos acompañaron en este día, y que a causa de gestiones relacionadas con la restauración de este otro monasterio ha retrasado su presencia, que se hará efectiva por la tarde.

Gracias por vuestra asistencia a esta nueva Asamblea de la Germandat de Poblet. Que verdaderamente sea un día de fraternidad entre todos, y que puedan nacer nuevas ideas, nuevas luces en este nuestro servicio al Monasterio de Poblet.

José Alegre
Abad de Poblet.

Discurs del President

Benvolguts membres de la Germandat,

S'han preguntat per què estan aquí, avui? Mentre es vestien o mentre viatjaven per l'autopista aquest matí, s'han preguntat per què estan aquí en aquest antic casalot de pedra, en comptes d'estar descansant o esplaiant-se sota un pi, al costat d'una piscina o a la vora d'una platja? La resposta és senzilla. Perquè volem estar al costat d'aquesta comunitat d'homes que han tingut la valentia de deixar-ho tot: dona, família, possessions, per retirar-se del món i lliurar-se a Déu. Perquè volen gaudir de la pau i de l'espiritualitat que ells generen i que nosaltres no trobem en el món. El nostre cor està inquiet fins que no reposa en el Senyor, deia sant Agustí.

Algú pot pensar que el fi principal que persegueix la Germandat és l'ajut que podem aportar a la Comunitat, quan la realitat és molt altre. El veritable fi és el benefici que nosaltres traiem d'estar al costat dels monjos i de participar dels seus valors.

La primera proposició d'aquest parlament és, doncs, la d'agraïment a la Comunitat per haver-nos permès de constituir la "Fraternitas" i admès en el seu si i de gaudir dels beneficis espirituals que irradia la Comunitat.

L'any passat, en aquesta mateixa Assemblea, recordava que un Món Nou havia començat amb la caiguda del mur de Berlín, com a conseqüència de la revolució tecnològica, la crisi paral·lela del capitalisme i del estatisme i una

sèrie de fenòmens socio-culturals, com el feminisme, el mediambientalisme i els drets humans.

El Món Nou i la Nova Economia prometien una era de pau, justícia i distribució equitativa de la riquesa dels pobles.

Però l'11 de Setembre i els conflictes d'Afganistan, de Colòmbia, de Palesina, de Paquistà i de l'Índia demostren que el segon genet de l'Apocalipsi cavalca com mai.

A més, amb l'excusa de combatre el terrorisme, es violen els drets fonamentals de moltes persones, sovint pel color de la seva pell o rarsa de la seva llengua. A més, amb l'excusa d'aquesta lluita, molts governs persegueixen les seves minories i els seus dissidents.

L'actitud de les potències es limita a lluitar amb mitjans polítics i militars. Pocs manifesten que, sense perjudici de les mesures de defensa, cal identificar i eliminar les causes del terrorisme, en especial la pobresa i la ignorància. Com ha denunciat la Conferència de la FAO, la misèria creix: dos terços de la humanitat viu en situació de pobresa (menys de 2 dòlars al dia) i un terç, en situació d'extrema pobresa (menys d'un dòlar). El deute extern dels països en desenvolupament ha passat de 55.000 milions de dòlars el 1980 a 2 bilions de dòlars el 1995. Cada 4 segons, una persona mor de fam al món.

Des que hem començat la missa aquest matí fins ara han mort 3.600 persones de fam.

Un historiador francès, Jacques Attali, ha escrit darrerament un llibre, "Fraternités", on descriu un grup d'astronautes que l'any 2053 fugen de la Terra, que està a la vora d'un cataclisme final, degut a l'amenaça del

enfrontament bèl·lic entre les dues grans coalicions mundials amb armes altament destructives. L'astronau perd tot contacte amb la base al cap d'un any de la seva partida i els astronautes creuen que la Terra ha desaparegut com a conseqüència del cataclisme. Però no és així. Quan tornen, 23 anys més tard, són rebuts per 13 governants que ostenten el govern de la terra i els hi expliquen que finalment es va firmar la pau i la Terra es governa per les regles de la justícia, la solidaritat, l'amor i el desig de fer feliços els altres. Attali defineix el seu llibre com la darrera utopia. Utopia -diu- és el nom que es dóna a les reformes quan precisen una revolució per a assolir-les.

Penso que aquesta utopia, que a més porta el nom de la nostra associació, "Fraternitas", està composta pels ideals cistercencs.

La "Fulgens sicut stella", constitució emesa pel cistercenc Benet XII el 1335, una de les fites de la història legal de l'Orde Cistercenc, destaca els grans ideals de l'Orde. Diu així la "Benedictina":

"Brillant com l'estrella del matí al bell mig d'un desert cobert de núvols, el Sagrat Orde Cistercenc pren part en els combats de l'Església Militant mitjançant les seves bones obres i edificants exemples. Per la dolçor de la santa contemplació i el mèrit d'una via pura, s'esforça com Maria per ascendir a la muntanya de Déu, mentre que amb activitats dignes d'elogi i pietós ministeri busca imitar els treballs esforçats de Marta. Gelosos de la adoració divina per assegurar la salvació, tant dels seus membres com dels estranys, es dedica a l'estudi de les Sagrades Escripures per aprendre d'elles la ciència de la perfecció; plena de voluntat i generositat amb obres de caritat per acomplir la llei de Crist, aquest Orde s'ha propagat d'un confí a

un altre d'Europa. Gradualment, va ascendir fins el cim de les virtuts i en ella abunda la gràcia de l'Esperit Sant que es complau en inflamar els cors humils".

L'amor és una constant en els monjos del Cister. Sant Bernat deia que l'única mesura de l'amor a Déu és estimar-lo sense mesura.

Com va posar de manifest el membre de la Germandat, Miguel Siguán Soler, en la seva tesi "La psicología del amor en los cistercienses del siglo XII", *"El único motivo legítimo para avanzar en el conocimiento de Dios es el deseo de acercarse y asemejarse a él y este acercamiento produce forzosamente una conversión, una nueva forma de vida. Frente a las escuelas catedralicias y luego universitarias que sólo pretenden ejercitar las inteligencias, el Monasterio es una "Escuela de amor".*

Fa unes setmanes, el diumenge de Pentecosta, el P. Abad ens reiterava en la seva homilia la importància de l'amor i ens relatava la història d'aquell home que va visitar una comunitat de religiosos i com a la sortida es va convertir.

La Germandat es caracteritza actualment per una gran activitat.

Voldria només destacar algunes de les activitats extretes de la Memòria que acaba de llegir el Secretari: En primer lloc, la Revista Poblet, la qualitat de contingut i de presentació de la qual rep constants i merescudes lloances. El nostre agraïment al Consell de Redacció i al seu director, el professor Norbert Bilbeny. En segon lloc, el segon Curs d'Iniciació a la Interpretació del Cant Gregorià que es va concloure ahir i que tant d'èxit ha tingut. La nostra felicitació al P. Abat per aquesta excel·lent iniciativa. En tercer lloc, el Cicle de Conferències a València, Aragó i Catalunya amb l'objectiu de donar a conèixer "El Cister en el Món d'Avui". Finalment, seguint

la iniciativa proposada a la darrera Assemblea, la Germandat subroga les despeses d'un estudiant de l'Orde Cistercenc. La llista podria ser més gran.

Això fa que el nombre de sol·licituds per ingressar a la Germandat sigui molt elevat. Aquest any hem admès 26 nous germans. Voldria recordar que la Junta, a l'hora d'admetre nous germans té especial cura de la vinculació espiritual del candidat amb Poblet. De manera que l'ingrés a la Germandat no sigui un reconeixement d'una personalitat professional, cultural o política del candidat, sinó el de donar l'oportunitat de poder identificar-se millor amb els valors espirituals de l'Orde Cistercenc.

Com hem sentit també, a fi de recollir contribucions i aportacions dels amics de Poblet, el P. Abat i la Germandat hem impulsat una Fundació que pugui actuar de receptacle. La preparació dels estatuts ha estat laboriosa i esperem que la Fundació estigui constituïda dintre d'aquest any. Voldria donar les gràcies al Sr. Antoni Andreu per la seva eficaç i desinteressada cooperació.

Finalment, el nostre oferiment. He començat el meu discurs recordant els beneficis que els germans obtenim de la nostra adscripció a la Germandat. Em correspon a mi, com a President, en nom de tots els que formem part d'aquesta Germandat, de reiterar el nostre oferiment al P. Abat i a la Comunitat de posar a la seva disposició les nostres persones i tot el que puguem fer per ajudar a les necessitats de la Comunitat.

Moltes gràcies.

Ramon M. Mullerat

ENTREGA DE MEDALLES I REGLA DE SANT BENET ALS NOUS GERMANS

El dia 29 de juny de 2002 van rebre la medalla de la Germandat els següents germans, per ordre d'imposició:

Juan A. Fernández i Matas, *de Canovelles*
Roger Tarragó i Mandaña, *de l'Albi*
Ramon Pagès i Castells, *de Roda de Barà*
Antoni Garrell i Guiu, *de Barcelona*
Xabier Añoveros i Trias de Bes, *de Barcelona*
Francesc Riera i Cuberes, *de Montblanc*
Frederic Torruella i Piñol, *de Tarragona*
Jordi Portal i Carbonell, *de Reus*
Ramon Vendrell i Guasch, *de l'Espluga de Francolí*
Josep M. Torné i Farré, *de Tarragona*
Antoni Pi i Muntanyola, *de Rubí*
Llibori Casadellà i Rubiés, *de Sant Cugat del Vallès*
Santiago Balaguer i Albertí, *de Palma de Mallorca*
Francesc Caballé i Estruel, *de Tortosa*
Joan Ribas i Escolar, *de Barcelona*
Ramon Ribas i Escolar, *de Riudecanyes*
Joan Roig i Sans, *de Barcelona*
Miquel Martí i Torrents, *de Barcelona*
Josep M. Sendra i Orpinell, *de l'Espluga de Francolí*
Lluís Gimeno i Betí, *de Castelló*
Rafael Monferrer i Guardiola, *de Castelló*
Xavier Torra i Sala, *de Barcelona*

MONACATO CISTERCIENSE EN LA DIALÉCTICA ÚTIL-INÚTIL

Estamos acostumbrados a oír: ¿para qué sirven los monasterios? ¿Qué utilidad ofrece el monje al mundo contemporáneo? ¿Vale la pena encerrarse en una fortaleza o casa más o menos confortable obedeciendo a una campana y quemado en la inutilidad una vida preciosa en lugar de aislarse en alguna ONG filantrópica y desinteresada? Estamos jugando con la relación *útil-inútil*, como

sana tensión. Se vive la vida en un sano cuestionamiento de búsqueda y de provisionalidad. Pero si a lo *útil* lo desmembramos de lo *inútil*, la vida humana sucumbe como un edificio ante un terremoto. Además, en ese caso, lo *útil* cae en las garras lacerantes de un reduccionismo feroz, y se identifica con lo pragmático, centrado en el llamado *homo oeconomicus*¹. Le ocurrió algo así a la Orden cisterciense

en la época de la Escolástica con el vivo despertar de la cultura urbana. Pero eso no pasaba de ser una amenaza y una broma de lo que vendría más adelante. Durante los embates de la Ilustración y de la Revolución Francesa, cuando la Orden se jugaba su supervivencia, el último abad de Cister, Francisco Trouvé, no tuvo más remedio que abrir una comisión, conocida como *oficina de utilidad*. Una utilidad sin referencia a la inutilidad, lanzaba al precipicio suicida a la vieja Orden cisterciense, rota en su unidad desde entonces, y todavía desgarrada.

nuestros ancestros medievales reflexionaban en torno al *otium negotiosissimum*, revalorizando lo que llamamos *inútil* como uno de los componentes imprescindibles de la vida humana. Porque lo *útil* es término correlativo de lo *inútil*. Lo útil y lo inútil en la conciencia humana despierta una

Acabo de leer una de las últimas publicaciones de Leonardo Boff: *El águila y la gallina. Una metáfora de la condición humana*. En cien páginas impactantes, el autor plantea la problemática que debe afrontar toda persona: cómo conjugar la dimensión del enraizamiento, de lo cotidiano, de lo limitado, de lo prosaico, de lo de siempre,

de la utilidad en fin, simbolizado en la gallina; con la apertura, la poesía, la novedad, lo ilimitado, la aparente inutilidad, propio del águila. Todos nosotros, gallinas, llevamos una virtualidad de águila que deberíamos liberar algún día: Que en cierto modo el águila asuma a la gallina de la que procede.

La metáfora es adecuada para la exposición que abordamos con la consiguiente reflexión. Ante todo, mirando a la tradición monástica y cisterciense, inmediatamente captamos una tensión, que llega a ser oposición, entre el mundo y el monacato. Entiendo ahora por mundo, no tanto la dimensión espacial en donde los humanos construimos nuestro hábitat, sino el conjunto de categorías y de comportamientos utilitarios y pragmáticos que van configurando la vida de los humanos y sus relaciones. El mundo, así entendido, carece de entidad propia; es mero producto colectivo de conveniencias humanas. Sin embargo, este mundo va forjando sus tradiciones que, de una u otra forma, van atenazando la vida de los hombres, mermando muchas veces su libertad aunque ofreciéndoles, en contrapartida, seguridades. Incluyo también en la noción de mundo a tradiciones institucionales eclesiásticas, muchas de ellas *mundanizadas* y adulteradas por el virus del poder y de lo mensurablemente práctico y servible. Eso que san Agustín, y más tarde san Bernardo, bautizarán acertadamente como *libido dominandi* o erótica del poder, y poder sagrado.

En este caso, el mundo encierra en sí mismo a los hombres, como gallinas en

un corral, o quizás más lacerante, en baterías, a las que alimenta para que sean productivas, mientras desvirtúan hasta el extremo su cualidad de águila. Va sin decir que la expresión *mundo* nada tiene que ver con la dimensión *cósmica*, en cierto modo trascendente e inútil. A menos que se pretenda utópicamente poseer

Foto: Arxiu Poblet.

Abadía de CLERVAUX - Arrivéé

utilitariamente el cosmos, convirtiéndolo en un gallinero productivo, como el hombre de negocios que describe la imaginación exuberante de Saint-Exupéry en el *Principito*. Pero hay más, el mundano llega a perder con la cualidad aguileña la sensibilidad de comunión. El mundo procura siempre *retroalimentar* a los suyos en su corral. Aunque es cierto que siempre

hubo momentos en los que los humanos despertaron a su vocación de águila e intentaron fugarse del corral. Se repite acá y acullá el fenómeno de la *fuga mundi*, a veces como *contemptus mundi* con acentos más peyorativos. Es entonces cuando aparece la tensión, si es que no es oposición, entre mundo y monacato, ciudad y desierto. Pero las águilas se van al desierto. Ya, ciudad y desierto, como mundo y monacato, no pueden prescindir uno del otro. La referencia *desierto* se valoriza desde el momento en que el cristianismo deja de ser *religión de oposición*². Cuando la sociedad se va desvirtuando y el cristianismo oficial no ofrece ya las garantías adecuadas para facilitar una maduración plena, la humanidad occidental, en expresión de Lukacs, se siente angustiada por falta de albergue metafísico, y se va generalizando el mecanismo de la huida. Nos podemos preguntar por qué. Creo que sencillamente porque el cristianismo constantiniano, sobre todo, pierde globalmente para siempre su nota inútil de confesión martirial, su característica desde el comienzo frente al mundo, y ahora cae en el eficientismo utilitario como el mismo mundo, pero revistiéndolo de sacralidad y de moralismo atroz.

Con su dedicación formal al progreso, y a la utilidad desbocada el mismo mundo huye de sí mismo en sí mismo. El mundo se ha convertido en una lamentable masa de fugitivos. En cada postura del mundo fugitivo, se aprestan continuaciones de fugas. El mundo acelerado del dinero y de la comunicación absoluta parodia la relación metafísica con lo efímero; no dispone ni de una idea del pleroma de la metafísica ni de una concepción del vacío positivo. Las necesidades acósmicas del hombre en una supuesta y no imposible época sin monjes tendrán que buscarse otras salidas distintas sin duda de las buscadas constantemente en atracarse con contenidos que proporcionan el propio hartazgo ininterrumpido. La fugacidad, dilatada hasta hacerse elemen-

to, cierra un compromiso entre lo fluido y lo muerto³.

No se ve otra salida. Parece que en su tensión y oposición mundo y desierto están llamados a entenderse para dar sentido a la *fuga*. Y así fue, porque de hecho en la antigüedad no hacían más que buscarse para autoidentificarse entre ellos. Vale la pena recordar o estudiar, entre otros, la relación y los comportamientos, a veces tensionales, entre el patriarca Atanasio y sus sucesores, con Antonio y sus secuaces; entre Alejandría y los desiertos de Egipto⁴. Era bueno para ambos. Lo mismo sucede en la saga gregoriana en torno a la vida de Benito de Nursia, como también a los Orígenes de Cister. Romper esa tensión sería una catástrofe para ambos polos tensionales. Y, creo yo, que esta es uno de las mayores amenazas para nuestra época llamada posmoderna. La amenaza de la pérdida de tensión induce necesariamente a ignorarse o, como se dice hoy en día, a *ningunearse*. Es como afirmar un acta de defunción. A unos por decrepitud, el águila que carece ya de vigor en sus alas o que ha perdido una de ellas, y al otro por *levedad del ser*, en expresión consagrada por el escritor checo Kundera, como la gallina encerrada en su corral, este patio de vecinos que llamamos mundo. Y todo porque el águila y la gallina son integrantes de la naturaleza humana.

Hay que entenderse y cuestionarse hasta el logro, utópico si se quiere, de convertir el mundo en un cosmos, ese lugar dilatado casi al infinito, a modo de un inmenso monasterio, como se imaginó en algún momento Juan Crisóstomo, esto es, acupado por humanos que combaten por responder a su vocación arquetípica de monjes, en expresión de Panikkar. Entonces se volverán como águilas y lograrán remontar su vuelo hacia el *uni-versum*, esto es, el todo *volviéndose hacia el uno*. Porque el universo debería ser para nosotros una forma de mirar vivencial, y no una cosa, por englobante

que sea. Este es, ni más ni menos, el estímulo casi único de la *fuga mundi*, que se fragua en la restauración de la *koinonía* después de indudables tanteos eremíticos. La fuga mundi monástica es en principio una protesta profética ante la desvirtuación de la comunidad cristiana; por eso los monjes pacomianos en el desierto reinauguran el sentido más genuino de la primitiva *koinonía* al margen de toda ingerencia sacral y orientada hacia la *confesión inútil*, muy atenuada en la comunidad cristiana. Quizá encontremos en esto la razón de por qué el monacato cristiano pretendía ser en principio resueltamente asacerdotal. A nadie escapa en esto un sentido evangélicamente crítico del mundo e incluso del mundo institucionalmente eclesial. Hay una vuelta al cristianismo asacerdotal en la comunidad, en cuanto que el poder sagrado en una casta de poder indomable. Y por otra parte, el forcejeo de las instituciones eclesiásticas por mundanizar el monacato forzándolo, en determinados miembros, a la institución sacerdotal. En la época de san Benito, con reminiscencias en la Regla⁵, y en el más puro y primitivo carisma cisterciense, acontecerá algo parecido⁶. Aunque el contexto intensamente estructurado medieval en la sacralidad de sus ministerios impedirá una recuperación completa de la primigenia comunidad asacerdotal, pero eso sí, con el más exquisito cuidado de inmiscuirse en castas y privilegios sacerdotales. Aunque, por desgracia, poco duró.

Pero vayamos a nuestra llamada posmodernidad. Y constatamos que el mundo y el hombre se hallan instalados en la fragmentación, consecuencia de un dualismo atávico. Y la fragmentación nos vuelve complejos. Pues a nadie se le escapa que la complejidad es una de las características más palpables que nos rodea. La complejidad despedaza y aboca al caos. Ya la cultura dominante de nuestro mundo había separado cuerpo, mente y espíritu. Para dilacerar después al ser humano en mil fragmentos y construir so-

bre cada uno de ellos un saber especializado. Los especialistas. Así, con respecto al cuerpo existen los que saben de ojos y sólo de ojos, otros sólo de oídos, o de corazón, o de cerebro. Con relación a la mente, los que saben sólo de psiquismo de niños, o de mujeres, o de matrimonios, o de neuróticos, o bien de esquizofrénicos. En lo concerniente al espíritu, los que saben sólo de religión, sólo de cristianismo, sólo de espiritualidad cisterciense, sólo de oración. En fin y para que no quede nada, recordemos no sólo la fragmentación sino la pulverización de la teología encasillada en incontables fragmentos. Enumeremos una serie de calificativos *teológicos*: sistemática, fundamental, dogmática, moral, espiritual, ascético-mística, trascendental, natural, bíblica, histórica, patrística, monástica, escolástica, apologética o controvertista, positiva, ecuménica, especulativa, de la cruz, de la gloria, de la liberación, feminista, política, africana, asiática, de los pobres, protestante, ortodoxa... ¿Hay quién dé más? Lista interminable. Por eso disponemos de tanto especialista en teología y vida espiritual, expresión, por cierto, abominable donde se dé. Así nos explicamos el porqué de tantos liturgistas, pastoralistas, moralistas, espiritualistas, fundamentalistas, biblistas o escrituristas, dogmatistas, juristicistas, apologistas, ecumenistas y un etcétera sin fin. ¿Exagero? No sé. Pero ¿habéis visto alguna vez que un pastoralista concuerde con un liturgista? o ¿que un biblista acceda a un moralista? Si fuera verdad, veríamos visiones.

La complejidad fruto de la fragmentación, engendra lo que el filósofo italiano Gianni Vattimo denomina *pensamiento débil*, siempre epidérmico, con repercusiones en la fe, en eso que este mismo escritor y profesor llama *una fe reducida*⁷, que muchas veces se manifiesta en proposiciones ingenuas, cuando no estúpidas. Claro está, no por la fe en sí, sino por el sujeto que la expresa a su manera. Muchas veces haciendo de pantalla a sí

mismo como expresión de la ignorancia.

Hace pocos meses tuve referencias de un libro titulado *El elogio del imbécil. El imparable ascenso de la estupidez*. Su autor, un periodista y escritor italiano, de nombre Pino Aprile. El libro es una reflexión en humor cáustico sobre el auge actual de la estupidez humana frente a la intelligen-

cia, que salvó al ser humano de su extinción ha agotado su función, los inteligentes han construido el mundo, pero quienes lo disfrutaban y quienes triunfan en él son los imbéciles y listillos.

Desde luego que el sentido de la inteligencia es una versión distorsionada en la sociedad. Suele aplicarse normalmente al investigador, al científico, al estudioso, al emprendedor, al erudito. Sin embargo, la inteligencia se expresa de manera más sencilla, viene a traducirse en un planteamiento de preguntas y respuestas acerca de la vida y sus connotaciones que apuntan a la integralidad del ser humano. Desde siempre me ha llamado la atención una frase del Exordium Cistercii, aplicada a los iniciadores del carisma cisterciense: *varones sabios sobremanera, profundamente inteligentes, prefirieron acuparse de las realidades celestes que enzarzarse en asuntos mundanos*⁸. Y volviendo a la saga Boffiana, la inteligencia de estos primeros cistercienses tenía mucho de águila y muy poco de gallina. Aunque la agudeza visual del águila le facilitó la mejor comprensión de las cosas del corral, *los negocios mundanos (terrenis negotiis)*.

Pero la inteligencia está ligada al amor, según la célebre expresión de Guillermo de Saint Thierry, aunque no muy original por cierto: *amor ipse intellectus est*. Inteligencia y amor recrean en el sabio, sensible y terreno, la compasión. Una nueva sensibilidad sapiencial brota del seno de una nueva conciencia que se va fraguando. El sabio escucha, porque las situaciones y cosas ocasionan hondas resonancias a través de una nueva sensibilidad. Sabiduría, dirán los monjes del medioevo sapiencial, y no tanto inteligencia, porque se *saborea* (de *sapor*) lo que se experimenta. Es una manera de vivir el compromiso con el don que se saborea; una contemplación en el quehacer ordinario de la vida humana. Además el sabio está dotado de una admirable capacidad de escucha. Aprender a conectar en la escucha lleva a rendirse ante la evidencia. Si

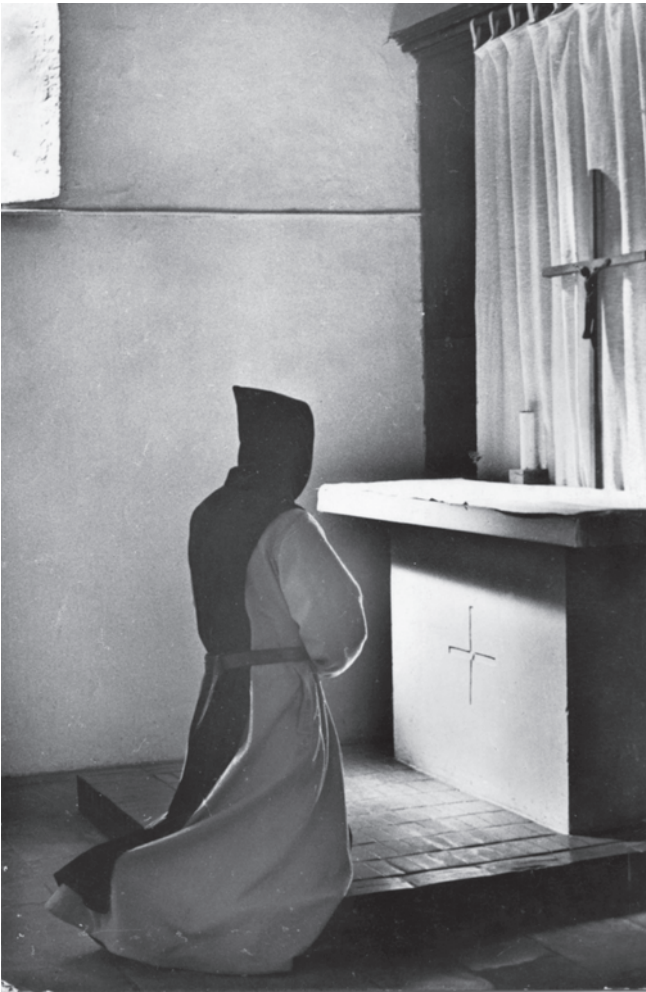

Foto: Arxiu Poblet.

cia, que acabará por extinguirse. El autor se plantea a lo largo de sus 216 páginas preguntas como ésta: ¿a qué se debe que el primero en ascender sea invariablemente el más idiota de la oficina? Y para defender su tesis sobre el final de la inteligencia señala en clave de ironía que la

ahora volvemos por un instante al mundo fragmentado vemos algo ridículo. Aquí casi nadie escucha. Para asistir a la mejor sesión de sordera acudamos al parlamento. Aquí todos hablan. Con un aluvión de palabras se intenta desbancar al adversario, del que sus razones importan un pimiento. El diálogo como comunicación de sordos es de risa si no de pena. Aquí valdría la pena mencionar la ya clásica novela sartriana que tanta verdad encierra: *Huis clos*. Verdaderamente a puerta cerrada no entran ni moscas, porque el infierno son los otros.

El camino de la escucha es el mejor método para unificar el corazón, llegar a ser monje arquetípico, o recuperar el judaísmo oculto del que habla Orígenes⁹ y alcanzar niveles universales. La escucha necesariamente es renuncia al mundo, o mejor quizá, liberación a mundos o estructuras enajenantes, y ruidos dispersadores e inmersión en el silencio. Siempre para recuperar lazos de comunicación perdidos: el microcosmos que somos, en expresión de los viejos Padres eclesiásticos y de Padres cistercienses como Guillermo de Saint Thierry. Se trata de reanudar la inseparable relación entre el microcosmos que somos con el macrocosmos que nos invade en su inmensidad, esos *espacios infinitos* que nos sugiere Pascal, pero que tan viva y realmente vivían en su conciencia algunos de los monjes medievales. Y con la unificación, el *Trascosmos*, todo ese conjunto que constituye la dimensión trascendente, hoy perdida, que "el uno" acerca al mundo, como servicio fundamental e ineludible. Nuestros antepasados medievales tenían la conciencia bien dispuesta a todo ese conjunto que constituye la dimensión trascendente, y que denominaban *mirabilia*. Lo maravilloso dilata la realidad contemplada y familiar hasta los márgenes del universo y del alma humana, consolando, de sus frustraciones de criatura caída por el pecado original, al cristiano medieval a quien entreabre un tragaluz en

torno a los misterios de Dios y de la creación¹⁰.

El monasterio, como lugar de referencia y escuela de un humanismo integral.

La educación integral del monasterio se orienta hacia la autenticidad desfragmentada de su realidad única: *ser monje arquetípico*, uno, en una unidad sin complejos ni complicaciones, a modo de *sancta simplicitas*¹¹, en expresión de los monjes medievales sapienciales. Este objetivo único puede diversificarse en tres puntos, claves de una madurez y de un compromiso como individuo, *la cognitio videntialis*, *el homo perfectus* y *la renovación*.

La cognitio videntialis. El monasterio, en principio, debe ofrecer una de las mejores circunstancias para la toma de conciencia existencial como receptáculo de la experiencia en espíritu. Así lo han reconocido nuestros Padres. Es como el ABC de la singladura por este mar tempestuoso de la vida. Casi obsesiva es entre ellos el versículo del Cantar de los Cantares: *si no te conoces, la más bella de las hijas de los hombres, vete detrás de tus rebaños (1,7)*. Se ha dicho con toda razón que el siglo XII monástico cisterciense es el siglo del descubrimiento del individuo¹², del individuo como uno y unificado; y en cuanto tal universalidad. Y con toda razón. Desde esta perspectiva la vida monástica es ya, y tiene que ser una crítica a un cierto tradicionalismo de la institución eclesiástica precisamente por carecer y entorpecer iniciativas que fomenten la libertad de las personas. Nada hay más desechable en el monasterio que un llano igualitarismo que allane las conciencias y las inquietudes en virtud de una supuesta observancia, como ha ocurrido no hace mucho tiempo atrás y sigue ocurriendo en algunas partes todavía. El monasterio cisterciense debe ser fuente perenne de inspiración vivencial en la medida que cada cual despierta el veneno de la libertad verdadera y de la vocación profética.

El *homo perfectus* entiendo como tal no tanto una supuesta perfección moral y mística imaginable. El *homo perfectus* es el que recupera su engranaje del cosmos en el que vive, la dimensión *comunional*, despertando en la comunidad cristiana una conciencia viva a favor de una ecología sentida, porque nos estamos cargando a la madre tierra, que nos ha engendrado, que nos alimenta y que un día nos acogerá en su seno materno. El monje debe criticar en su silencio los abusos y extorsiones de cada día, mientras vamos descubriendo la fascinación de la sabiduría de la vida, en unos sentimientos acrecentados y comprometidos de compasión y de ternura. El cisterciense de los mejores tiempos siempre sintió en cierta manera como responsable el buen pulso vital de este gran animal viviente, el macrocosmos que nos envuelve, despertando en sí mismo su sintonía natural y congénita. Un ritmo y un pulso de las horas y de las estaciones, la música silenciosa de las esferas celestes, asumidas en su matizado pitagoreísmo por Beda el Venerable, función insustituible en el seno del cristianismo que debe educar al hombre para hacerlo capaz de asumir el don salvífico de Dios, aportando una buena dosis de compasión y ternura, carencias de la sociedad y exigencias de la humanidad y del conjunto de las criaturas. Sólo así se logrará descubrir la fascinación de la sabiduría de la vida. En la vida claustral cisterciense se verifica la confluencia de dos duraciones: una rectilínea, inscrita en el vector de la Historia de la Salvación, marca el progreso de cada uno de los moradores de la comunidad; la otra, circular, de las horas, de las estaciones del

año, de los ciclos litúrgicos, que siguen el movimiento de las esferas cósmicas y al que se ajusta el ritmo de las actividades comunitarias¹³. Y con estas actividades, los dramas, las crisis, los fastidios, los temores, los fracasos, los logros. Todo en línea recta y circular. Avance y repetición. Tiempo rectilíneo de la confianza hacia un futuro escatológico, eso que los

Foto: Arxiu Poblet.

Sant Bernat (s. XVIII). Monestir Cistercenc d'Osera (Orense).

antiguos llamaban *anagogía*, encarnada en el corazón del monje. Tiempo circular en donde no caben prisas, inquietudes ni sobresaltos. Todo debe llevar la regularidad del espíritu, hacia una lenta transformación. Se dan de la mano el comienzo y el fin del mundo en un acontecimiento

incesante. Un "claustro-paraíso" que es campo de batallas, de aventuras individuales y colectivas.

Se renovará tu juventud como las águilas (Sal 103,5). Este texto del salmo machaconamente recitado y cantado, sugiere una característica fundamental del carisma cisterciense: la *renovatio*, la *vera religio*¹⁴, la *nova lex*, la *nova regula* voces que expresaban para aquellos primitivos cistercienses un recurso serio y crítico frente a las circunstancias sociales y eclesiales del momento, a la luz de las fuentes de la fe y de la experiencia religiosa. Eran conscientes que el evangelio de Jesús de Nazaret es la incesante novedad, renovadora de la vetustez y la decrepitud que amenazan a la humanidad. El monje tiene que ser una persona capacitada para ello, en su búsqueda, en su descubrimiento, en su aplicación, y en su confesión, precisamente por la inutilidad de su vida. Nada tiene y nada teme perder. Pero no quiero terminar sin aludir a una paradoja. Hay comunidades monásticas que viven todavía en la vetustez de su más o menos hermoso co-

rral, fiel a sus observancias y a sus tradiciones históricas, que de nada deben servir sino para despertar una crítica positiva y aguzar la claridencia. Corrales de gallinas, cuyos horizontes a veces no sobrepasan los estrechos muros claustrales. El pecado, latente en el mismo corral, consiste en *engallinar* a las águilas. De todos modos, en esto no quisiera poner mi punto final de esta breve exposición en este rasgo algo sombrío, aunque muy real, sin aludir al *Ave Fénix*, mito egipcio familiar a autores antiguos como Lactancio, que voló para morir en Occidente, pero el traslado de sus cenizas a Heliópolis (Oriente) provocaba un resurgir vital. Esto mismo quisiera sugerir aquí mi simple presencia, que viene del *Finis terrae* peninsular al Oriente catalán: la renovación de una vida y de un carisma que, trascendiendo los muros de este impotente monasterio, esclarezca a cuantos se acerquen a esta comunidad y se comprometan con ella.

Juan Mª de la Torre

BIBLIOGRAFIA

1. Cf. J.M. MARDONES, *El hombre económico: Orígenes culturales*, Madrid 1994.
2. P. SLOTERDIJK, *Extrañamiento del mundo*, Valencia 1998, 93.
3. IBID, 119-120.
4. G.J.M. BARTELINK, *Les rapports entre le monachisme égyptien et l'épiscopat d'Alexandrie*, en *Alejandrina, mélanges offerts à Claude Mondésert*, Paris 1987. 365-384.
5. En cuyo cap. 62 Benito advierte a los sacerdotes pretendientes a incorporarse en el monasterio que han de renunciar a su casta sacral.
6. Precavidos de toda ingerencia sacral los primeros cistercienses pretendieron recuperar la primigenia *koinonía* en un clima nada favorable, en el feudalismo sagrado y cultural del período gregoriano, y que derivará más tarde en una eclesiología peculiar colegial y profética, aunque al final no muy efectiva, como recojo en mi libro *Presencia cisterciense*, 425-503.
7. GIANNI VATTIMO, *Crear que se cree*, Barcelona 1966, 95-100.
8. *EC I, 3...viri nimirum sapientes, altius intelligentes, elegerunt potius studiis coelestibus occupari quam terrenis implicare negotiis.*
9. *Filocalía sobre las Escrituras* 4,30:
10. J.LE GOFF, *Merveilleux*, en *Dictionnaire raisonné de l'Occident Médiévale*, Pitiers, 1999, 723.
11. Expresión muy familiar a Guillermo de Saint Thierry; para su actualización moderna y ecumérica, véase, R. PANIKKAR, *Elogio de la sencillez*, Estella 1993.
12. Cf. A. GUREVICH, *Los orígenes del individualismo europeo*, Barcelona 1997.
13. Cf. G. DUBY, *Saint Bernard et l'art cistercien*, Paris 1976, 126ss.
14. *ExParo XV*, 5.
15. U. BERLIERE, *Documents inédits pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique*, Maredsous 1894, 94-102.

MEMÒRIA ANUAL

Reverendíssim Pare Abat, Senyor President, membres de la comunitat, germans,

Després d'any que ens trobàvem aquí reunits, és bo de fer un repàs a l'activitat de la Comunitat i de la Germandat durant aquests darrers mesos.

Comunitat

La Comunitat ha seguit amb la seva vida repartida en tres grans blocs:

1) L'Opus Dei, que consisteix en l'activitat litúrgica centrada en l'eucaristia i l'Ofici Diví o Litúrgia de les Hores.

2) La Lectio Divina per aprofundir en l'estudi de la Regla, les Constitucions i la Sagrada Escripura.

3) El treball.

Continuen les classes de cant per tal que, com diuen les Constitucions de l'Orde Cistercenc, "l'activitat litúrgica del monestir sigui una llàntia ardent i vibrant que il·lumini l'església local i inviti els cristians veïns a una participació activa". En aquesta línia, el mes de febrer el Sr. Luis Prensa impartí un curs de cant gregorià a la comunitat.

Segueixen els estudis de formació de Fra Lluç Torcal a la Universitat Gregoriana de Roma i de Fra Lluís Solà al Monestir de Montserrat. També Fra Josep Maria Cabanyes ha realitzat un curs al monestir de San Pedro de Cardeña, mentre Fra Rafael Barruè cursa estudis de música a l'escola de música de l'Espluga.

La Comunitat va realitzar exercicis espirituals durant la Quaresma. Aquest any, els impartí el membre de la Germandat, Mossèn Josep M. Ballarín. També s'ha impartit al llarg de l'any un curs sobre "El Crist històric" a càrrec del Dr. Mn. Armand Puig i Tàrrach, prevere

de la nostra arxidiòcesi i, darrerament, un cicle de conferències sota el títol "La justícia i la pau, com a signes del Regne de Déu", a càrrec del P. Miguel Angel Sánchez, dominic, secretari general de Justícia i Pau.

La comunitat participa també en els òrgans diocesans, així el P. Jesús M. Oliver és membre del Consell Presbiteral i el P. Francesc Tulla, del Consell Pastoral Diocesà.

Com tots vostès s'han pogut informar a través de la revista Poblet, durant aquest darrer any es produí la defunció de Fra Anselm Pujiula, després d'una vida de treball i pregària, i vestí l'hàbit de novici el bolivià Fra Edwin Oblitas.

De totes aquestes i altres activitats informa la crònica de la Comunitat de la nostra revista.

Altres activitats

També Poblet ha estat escenari d'altres actes com les jornades sobre "Dansa i Religió" que aplegaren durant els dies 6 i 7 d'abril representacions de dansa religiosa d'arreu dels Països Catalans.

Com a resum de les investigacions sobre les suposades restes del Príncep de Viana fou presentada el 12 de juny una pàgina web que recull els fruits d'aquests estudis que, a més, seran publicats properament en un llibre.

D'entre els visitants d'aquest any al monestir cal destacar la visita privada de la reina Paola de Bèlgica i la de la Duquessa de Cardona.

Obres

Moltes han estat les obres realitzades durant aquest any, algunes ja finalitzades i d'altres en curs. La Casa dels Germans ha estat rehabilitada i ja alguns monjos han passat a ocupar les seves estances. La canalització del barranc de la Pena, el sanejament de les absidioles que permetrà evitar humitats i salnitre a l'església, la il·luminació exterior del recinte i la consolidació de la Torre del Rellotge son

algunes d'elles. Endegades o a punt de fer-ho la finalització de l'accés al Palau Nou de l'Abat i l'Hostatgeria que, un cop superades les darreres dificultats tècniques, s'espera que s'iniciïn les obres perquè Poblet pugui gaudir així d'una de les infraestructures bàsiques per a la seva tasca de projecció espiritual i cultural.

Germandat

Pel que fa a la Germandat han tingut lloc les acostumades misses en memòria dels nostres germans traspassats durant el darrer any, primer a la parròquia de Santa Anna, a Barcelona, i després a Poblet, celebracions en les que tinguérem ocasió de pregar pels que ens han precedit en la fe.

Ahir es va cloure el segon curs de cant gregorià, amb una àmplia participació que supera la de l'any passat amb escreix. Aquest cop ha estat dirigit pel professor

sis reunions de Junta al llarg d'aquests dotze mesos, amb especial atenció a l'elaboració dels estatuts de la Fundació Monestir de Poblet per tal que aquesta nova entitat sigui una realitat ben aviat i permeti una projecció de Poblet i d'allò que Poblet representa espiritualment i cultural.

A partir d'aquest any hem endegat la proposta del Pare Abat de centrar la nostra activitat en un tema de reflexió anual, triant per aquests mesos la reflexió sobre el paper del Cister en el món actual. És en aquest context que la Germandat ha organitzat diversos actes, el primer dels quals tingué lloc a València el passat sis de juny amb la participació del P. Abat, el P. Alexandre Masoliver i el Secretari de la Germandat, tenint com a escenari l'Aula Magna de la Universitat de València. Cal agrair un cop més la col·laboració

totalment oberta i desinteressada d'Acció Cultural del País Valencià en l'organització d'aquest acte que tingué com a moderador al P. Emili Marín administrador de la revista Saó.

Es tingué l'oportunitat de constatar l'interès de la gent del País Valencià envers Poblet, especialment arrel de la figura del rei Jaume. Actes com aquest ens han de servir per a apropar-nos als territoris que formaren l'antiga Corona d'Aragó. L'interès i la participació en el torn

obert de paraules del públic assistent no feren sinó demostrar que ens cal aprofundir encara més en aquesta línia.

Un acte similar tindrà lloc el dia dos de desembre a la Fundació Joan Maragall a Barcelona. Tindrà, a més, un especial

Foto: Arxíu Esbart Santa Tecla.

Actuació de l'Esbart Santa Tecla durant les jornades sobre "Dansa i Religió" a Poblet.

Luis Prensa, del conservatori de Saragossa, que ja ha col·laborat amb la comunitat diferents cops i el prestigi del qual ha garantit l'èxit d'aquesta segona convocatòria.

L'activitat de la Junta s'ha concretat en

Foto: BEDMAR.

Dia de difunts. Processó pel claustre.

interès ja que es farà alhora la presentació d'un llibre dedicat a Poblet l'autor del qual és Mossèn Josep M. Ballarín, que ha cedit els drets de forma totalment desinteressada perquè es pugui fer l'edició dins de la col·lecció "Quaderns d'art, història i vida de Poblet".

Altres actes similars estan previstos de fer a Saragossa i a Palma en els propers mesos. És per tot això que l'assemblea d'aquest any s'inscriu dins del tema de la reflexió anual que ha tingut i tindrà diferents aportacions també en la revista Poblet. Com a acte central, avui el P. Juan Maria de la Torre ens aportarà quelcom sobre el paper del Cister en el món actual des de la perspectiva de la família cistercenca, en afortunada expressió del Papa Joan Pau II.

Poblet és un vincle d'unió entre territoris: Catalunya, El País Valencià, les Illes i Aragó; ens cal aprofitar aquest aspecte tant a la Germandat com en la

futura activitat de la Fundació.

Avui s'imposarà la medalla i es lliurarà la regla a vint-i-sis nous germans. Tots vostès podran recollir el número quatre de la revista Poblet, en la qual el consell de redacció s'esforça perquè sigui òrgan de comunicació i de coneixement del monestir i de la Germandat. Dos fets puntuals però que poden significar allò que és i que ha de ser cada cop més la Germandat: un punt de trobada amb l'espiritualitat cistercenca, amb Poblet i amb els seus monjos. Una tasca de tots els membres de la Germandat.

Moltes gràcies.

Octavi Vilà

L'ARXIU "MONSERRAT TARRADELLAS I MACIÀ"

El dia 23 de març de 1980 es va dur a terme l'acte simbòlic del dipòsit i acceptació del fons documental del President Tarradellas al monestir de Poblet. Hi eren presents les personalitats que representaven el conjunt dels pobles de la Corona d'Aragó i Navarra, un fet transcendent, perquè era la primera vegada que, després de segles, es reunien sota el signe d'una noble i ferma voluntat d'afirmar encara més la nostra vella i gloriosa història.

El 31 de desembre de 1981, el President de la Generalitat de Catalunya des de 1954 fins a 1980, Molt Honorable Sr. Josep Tarradellas i Joan (1899-1988), féu donació efectiva del seu arxiu personal al monestir de Poblet. Amb la seva esposa, senyora Antònia Macià, van decidir donar a l'Arxiu el nom de la seva filla, Montserrat Tarradellas i Macià (1928-1984).

L'Arxiu "Montserrat Tarradellas i Macià" fou instal·lat a les Torres de les

Armes i de Sant Esteve, que flanquegen el pas de ronda de la muralla de llevant del monestir i restaurades per a aquest fi mentre a l'Arxiu encara no hi tinguessin accés els estudiosos.

L'òrgan de govern que vetlla per l'Arxiu és el Patronat de l'Arxiu "Montserrat Tarradellas i Macià", integrat per vint-i-dos membres. Onze membres representants de la família Tarradellas, nomenats pel Sr. Josep Tarradellas i Macià, i onze per la comunitat monàstica, designats pel P. Abat.

La totalitat del fons documental fou cedida al monestir de Poblet en concepte de dipòsit mentre visquessin el M. H. Sr. Josep Tarradellas i Joan i la seva esposa Antònia Macià de Tarradellas. A la seva mort, la comunitat monàstica passaria a ser propietària dels béns dipositats, amb les obligacions inherents a dit caràcter de propietari.

L'esmenat fons documental no

Foto: BEDMAR.

podia ser posat a disposició dels historiadors i estudiosos mentre visquessin el M.H. Sr. Josep Tarradellas o la seva esposa Antònia Macià de Tarradellas. A la mort d'ambdós, caldria esperar encara quinze anys. De manera personal, el President Tarradellas podia autoritzar la consulta de documents de dit dipòsit als investigadors que li ho sol·licitaven. Aquest dret, tan bon punt va faltar el M. H. Sr. Josep Tarradellas, va recaure en un Consell Executiu format per tres membres del Patronat de l'Arxiu: l'aleshores president, senyor Josep Tarradellas i Macià, l'abat del monestir de Poblet i el Dr. Josep M. Bricall. Durant els tretze anys que van transcórrer des de la mort del President Tarradellas a la de la Sra. Tarradellas, mai no s'ha negat a cap investigador la seva petició.

Actualment, des de la mort de la Sra. Antònia Macià de Tarradellas, el president del patronat és l'abat de Poblet, i el Consell Executiu que autoritza les peticions de les consultes està format per les mateixes persones que hi havia fins ara. Per poder tenir accés a l'Arxiu, els historiadors han d'adreçar-se a l'abat de Poblet, indicant el fons que volen consultar i la finalitat de la seva recerca i, posteriorment, un cop estudiada la seva petició, rebran per escrit la corresponent autorització de consulta.

El mes de desembre de 1993, per un acord de l'abat Maur Esteva i del president del Patronat, Sr. Josep Tarradellas i Macià amb aprovació dels membres d'aquest, l'Arxiu es va traslladar al primer i segon pis del Palau de l'Abat, a l'angle sudoest de les muralles de Pere III, fora de l'antiga clausura monàstica, construït entre el segle XVI i les darreries del XVIII. L'edifici va ser objecte d'una radical reconstrucció a finals de l'any 1980 per

la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya i s'adaptà l'ala meridional per conservar l'Arxiu "Montserrat Tarradellas i Macià" i, més tard, l'Arxiu de la Casa Ducal de Medinaceli a Catalunya. Aquest fet ha permès que actualment l'Arxiu tingui un més fàcil accés.

Al president Tarradellas li va produir una immensa satisfacció el fet d'haver aplegat en aquest monestir de Poblet el testimoni escrit d'aquests últims setanta anys de la seva vida al servei de Catalunya, perquè estava segur que serien un referent simbòlic i de consulta per als historiadors interessats en aquesta etapa de la nostra història recent.

La seva proposta va fer que al monestir de Poblet fossin guardats tots aquells documents, llibres i manifestos escrits en els quals, d'una manera directa o indirecta, ell havia intervingut i que il·lustren aquest període de la nostra història, tractat algunes vegades amb diferències profundes de criteri i en altres ocasions amb les més nobles ambicions, i que desitgem que no torni mai.

El president Tarradellas va guardar durant prop de quaranta anys, amb devoció, documents de tota mena, que va conservar escrupolosament. Si va poder realitzar aquest seu propòsit fou, en gran part, gràcies als seus pares, Salvador Tarradellas i Rovira i Casilda Joan i Julià que, en els moments en què Europa patia els estralls de la Segona Guerra Mundial, van saber guardar amb gran amor en bidons de benzina i amb mantes, sota les terres de Saint-Martin-le Beau, aquest testimoniatge d'una etapa de la nostra història. Em plau descriure aquests fets com a homenatge a la seva fidelitat a Catalunya i a la nostra primera institució nacional.

Dissortadament, a Catalunya i als

altres pobles d'Espanya, la documentació personal dels fets que han passat en el transcurs del segle XX, es pot dir que és quasi nul·la. Els homes que més havien intervingut en la vida de l'estat i que més responsabilitats van tenir en el govern del país, generalment no han deixat testimonis ni de les seves actuacions ni de la dels altres.

El M. H. Sr. Josep Tarradellas i Joan, va creure sempre que els historiadors de tot arreu trobarien a l'Arxiu "Montserrat Tarradellas i Macià" aquells documents i aquelles informa-

Foto: BEDMAR.

Palau de l'Abat, seu de l'Arxiu.

cions que els permetrien una visió força exacta del que va representar ser tothora fidel a uns deures, que eren els de defensar els drets de Catalunya. Per això estimava més que res profundament aquests anhels, perquè van fer possible el seu retorn de l'exili i el restabliment de la Generalitat de Catalunya i sempre deia que "no serà llunyà el dia en què el nostre poble coneixerà i estimarà l'obra silenciosa que es va fer durant el període 1977-1980".

El fons arxivístic i documental del

president de la Generalitat de Catalunya, Josep Tarradellas i Joan, Arxiu "Montserrat Tarradellas i Macià", disposa d'una base de dades molt rellevant pel que fa als darrers setanta anys de la història contemporània de Catalunya. I és en aquest marc d'impuls a la recerca -pel que fa a l'esforç de concentració de material de difícil localització- que aquest Arxiu esdevé un important puntal de suport.

L' Arxiu està classificat d'acord amb els quatre períodes més significatius de la vida del president Tarradellas:

- Sèrie 1: fins a l'any 1939

- Sèrie 2: exili (1939-1977)

- Sèrie 3: President de la Generalitat (1977-1980)

- Sèrie 4: a partir de 1980

Darrerament hi hem afegit tres nous períodes:

-Sèrie 5: Sra. Antònia Macià de Tarradellas

- Sèrie 6: Arxiu "Montserrat Tarradellas i Macià"

- Sèrie 7: nous fons auxiliars

Cada sèrie està dividida en les següents seccions: política, església, personal, hemeroteca, reproduccions, biblioteca, donacions i diversos.

donacions i diversos.

L' Arxiu disposa d'una base de dades molt rellevant pel que fa referència a: el període de joventut nacionalista del President Tarradellas (La Falç), els anys trenta (la República i la Guerra Civil), l'exili i la recuperació de la nostra Institució Nacional l'any 1977 fins el 1980.

La biblioteca personal que al llarg de la seva vida va reunir el president Tarradellas consta aproximadament d'onze mil trenta-dos llibres dels quals

mil cinc-cents vit-i-set estan dedicats pel seu autor.

Pel que fa a publicacions, la biblioteca de l'Arxiu en conserva sis mil trenta-cinc, amb sis-cents trenta-set títols diferents, per ordre alfabètic i cronològic. Les primeres publicacions daten de l'any 1924 i arriben al 2000 i, sense por d'equivocar-nos, podem citar com a única la col·lecció de revistes de l'exili.

Foto: BEDMAR.

Sala de l'interior de l'Arxiu.

El fons gràfic de l'Arxiu abraça un període molt ampli, que va des de l'any 1904 fins les darreres aparicions públiques de la Sra. Antonia Macià de Tarradellas. Cal remarcar les mil vuitanta-dues fotografies de les imatges de les Indústries de Guerra, pel que fa referència al període 1930-1939, i hi ha molt material inèdit que recull els principals esdeveniments de l'època.

De l'exili cal destacar-ne les imatges de la retira a França, les reunions d'ERC, viatges del president Tarradellas a Sudamèrica, escenes quotidianes de la vida privada del president a Saint-Martin-le-Beau i, des de la mort del General Franco, visites de persones de l'interior i un fons inèdit

del seu primer viatge a Madrid el juny de 1977 fins el seu retorn a Catalunya. Del període 1977-1980 hi ha un recull diari de tots els actes que van tenir lloc en aquella etapa.

El total del fons gràfic de l'Arxiu "Montserrat Tarradellas i Macià" es de trenta-tres mil vuit-centes quaranta-quatre fotos.

En els darrers anys, l'Arxiu "Montserrat Tarradellas i Macià" s'ha vist incrementat amb les següents noves donacions:

- Fons documental del General Domènec Batet (1872-1937).
- Fons documental del Sr. Andreu Cortines (1909-1989), col·laborador personal del President Tarradellas a l'exili.
- Fons documental del Sr. Joan Rodríguez Papasseit, Delegat de la Generalitat republicana a Tarragona durant la guerra civil.
- Fons documental del Sr. Lluís Gausachs i Raimon, secretari particular de la presidència de la Generalitat de Catalunya a l'exili des del 25 d'agost de 1954 fins el mes de maig de 1980.
- Fons documental del Sr. Antoni Andreu i Abelló, des del 5 d'agost de 1938 fins el 12 de desembre de 1956.
- Fons documental del Sr. Víctor Torres i Perenta, secretari general de la presidència de la Generalitat de Catalunya del Govern Irla.
- Fons documental de la Sra. Maria del Carme Sedó i Vallvé.

- Fons documental de les activitats professionals i polítiques del Sr. Manuel Ortínez i Murt.
 - Fons documental i gràfic del Sr. Romà Planas i Miró.
 - Fons documental del PSUC (fins 1939).
 - Fons documental del Sr. Josep Munté.
 - Fons documental del Govern Suís (1942-1945)
 - Fons documental del Sr. Josep Puig i Tost.
 - Fons gràfic del Sr. Eugeni Castelló (22 d'abril de 1980 - 27 d'octubre de 1993).
 - Fons documental del Sr. Felip Calvet.
 - Fons documental i gràfic de la Sra. Maria Lluïsa Teixidor i Macià.
 - Donació del treball d'investigació fet per la Sra. Phryné Pigenet sobre "Els nens de la guerra civil espanyola (nascuts entre 1925 i 1940).
 - Fons documental sobre la Falange Española del Sr. Llorenç Cuffi i Canadell.
 - Fons documental del Sr. Josep Pons i Garlandí.
 - Fons bibliogràfic del Sr. Joan Antoni Samaranch
 - Donació del Sr. Albert Arbós i Villasclaras de les gravacions en format video de les converses amb el Molt Honorable Sr. Josep Tarradellas i Joan i de persones coetànies a ell l'any 1985.
 - Fons documental del Sr. Ramon Barnils i Folguera des de l'any 1959 fins el 201.
 - Fons bibliogràfic del Sr. Ernest Udina i Abelló.
 - Donació del fons documental, hemeroteca i gràfic del Sr. Carles Sentís i Anfruns des de l'any 1934 fins el 2001.
 - Donació del fons de publicacions del Sr. Joan Torrents des de l'any 1713 fins el 2000.
- L'any 1985 el President Tarradellas va fer entrega, en concepte de dipòsit, a la Filmoteca de la Generalitat de Catalunya el següent fons audiovisual:
- "Catalunya Màrtir" (3 rodets).
 - "Teruel, jornades de victòria" (1 rodet).
 - "Au secours des enfants d'Euskadi" (2 rodets).
 - "Visita de Sus Majestades los Reyes a la Abadía cisterciense de Poblet", l'any 1976 (1 còpia de 16 mm. de 1393 m.).
 - Matrimoni Companys (1937)
 - Cervelló (1938)
 - Saint-Germain-en-Laye/Saint Raphael (1938)
 - Indústries de guerra (1938)
 - Indústries de guerra (1938)
 - Brusel·les/Saint-Germain-en-Laye/Saint Raphael (1938-1939).
 - Saint-Germain-en-Laye/Saint Raphael/Cannes (1938-1939).
 - President Irla (1942).
 - Boulouris. Saint Raphael (1942).
 - Primera Comunió a Cannes (maig 1942).
 - Retalls (maig 1942 - juny 1948?).
 - Dinar d'acomiadament (febrer 1946).
 - Clos de Mosny (1946).
 - Clos de Mosny (1947).

- Clos de Mosny (febrer 1947).
- Clos de Mosny (març 1947).
- Clos de Mosny (maig 1947).
- Clos de Mosny (juliol 1947).
- Clos de Mosny (agost 1947).
- Le Baule (agost 1947).
- Clos de Mosny (1947-1950?).
- Londres (juny 1948).
- Paris/Clos de Mosny (junt 1948)
- Clos de Mosny (6 d'agost de 1949).
- Mèxic (1952?).
- Clos de Mosny (?).
- Arxiu "Montserrat Tarradellas i Macià" (?).
- RTVE (?).

Aquest fons audiovisual pot ser consultat a la Filmoteca de Catalunya amb autorització del Sr. Josep Tarradellas i Macià o persona que ell delegui.

Fins a la data d'avui l'Arxiu ha publicat quatre volums amb textos inèdits del president Tarradellas:

1. Conferències pronunciades pel Molt Honorable Sr. Josep Tarradellas i Joan, el dia 10 de juliol de 1981, a la Universitat Internacional Menéndez

Pelayo de Santander i el dia 9 d'octubre del mateix any a l'Ateneu de Maó.

2. Declaracions de Josep Tarradellas i Joan, des del 19 de juliol de 1936 fins el 3 d'abril de 1937.

3. Articles, pròlegs i discursos de Josep Tarradellas i Joan des del 13 d'abril de 1937 al 31 de desembre de 1938.

Gràcies a la petició personal de la Sra. Antònia Macià de Tarradellas a l'aleshores president de la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, l'arxiu disposa des de l'abril de 1993 d'un sistema informàtic per a la descripció i digitalització del seu fons documental i gràfic, amb els programes d'aplicació ArchiDOC i ArchiGÉS. Actualment l'Arxiu està en procés d'informatització amb vista a agilitzar-ne la consulta i a preservar-ne amb més cura els fons documentals, sobretot els més antics i en pitjor estat de conservació.

L'objectiu del Molt Honorable Sr. Josep Tarradellas i Joan amb aquesta donació al Monestir de Poblet era que els historiadors de Catalunya i de tots els pobles de la Corona d'Aragó, d'Espanya i d'arreu poguessin consultar, comprovar o rectificar tot allò que aquest Arxiu comporta.

Montserrat Catalán

Directora de l'Arxiu
"Montserrat Tarradellas i Macià".

"SALVEMOS LOS CASTILLOS"

Carlos de Montoliu, barón de l'Albi, es un infatigable impulsor de la recuperación y revitalización de las construcciones fortificadas en España. Hace una década enarbó la bandera y lema que guía su pasión vital: "¡Salvem los castillos!". Es una lucha que en la actualidad completa con otra iniciativa: "¡Despertemos los castillos!", para darlos a conocer y para hacer de ellos foros culturales donde se cite la música, la danza, el teatro o cualquier otra manifestación artística.

El barón de l'Albi es propietario del castillo de Montsonís (Lérida), construido en el año 1024 por orden del conde de Urgell, y es el creador del Instituto de Estudios Nobiliarios y de la fundación Castillos Culturales de Cataluña.

En su opinión, ¿qué criterios deberían seguirse para rehabilitar un castillo?

Yo daría prioridad a los que tengan más bienes arqueológicos, a los que posean mejores piedras. Es, por poner un ejemplo, el caso del castillo de Mur, en Lérida, que data del siglo XI y se mantiene tal cual era. A la gente más sensible le gusta visitar castillos, aunque no haya nada dentro. Pero éste es un extremo muy difícil de encontrar. Si no

existe esa perfección arqueológica, yo valoraría la historia del castillo, las guerras que ha soportado y la personalidad de sus moradores.

¿Cuál es el peor enemigo de los castillos: el tiempo, la economía, la desidia del sueño, sea éste particular o público?

El abandono. En Cataluña, por ejemplo, había seiscientos y quedan 63. Los otros han ido desapareciendo. Hay pueblos que presumen de castillo y lo que tienen realmente son cuatro murallas descuidadas. No velan siquiera por los tejados, para evitar su caída.

¿La opinión pública española está concienciada sobre la conveniencia de restaurar castillos?

Hasta ahora, no, aunque se camina en esa dirección. La gente que viaja a Francia, por ejemplo, ve que en cada ciudad hay un castillo visitable y que se ayuda a entrar en él. Al volver, esas personas preguntan en los pueblos qué se puede visitar y esto ya ha mentalizado a los alcaldes de que hay que moverse en el terreno del patrimonio cultural. Es un turismo que empieza a despuntar frente al tradicional de playa, sol y discoteca.

¿La Administración ayuda a la recuperación de los castillos?

Cada vez más. En la actualidad, ya ayuda monetariamente a acometer pequeñas obras; como puede ser subvencionando la mitad del proyecto de arreglo de un tejado o de unas murallas. En Cataluña está en vigor una ley de Bienes de Interés Cultural que da al propietario el derecho de pedir la mitad de los gastos anuales. En el ámbito estatal, desde finales del año 2000 hay una ley que exime del 95% de la base imponible de un castillo siempre que se trasmita de padres a

hijos y no se venda en diez años. Es un avance sustancial que un hijo que hereda un castillo no tenga que rechazarlo por razones fiscales.

¿La sociedad española está sensibilizada con la iniciativa de salvar y rehabilitar castillos para que puedan ser visitados?

Hay tres elementos difíciles de compaginar al respecto. Cuando el propietario del castillo es una institución pública, un ayuntamiento, por ejemplo, la entrada al castillo es sencilla, pero cuando es un particular, no se puede ocultar que existen ciertos recelos a las visitas. La otra pregunta es: ¿le interesa al público ir? Aún hay pendiente una labor de mentalización. El tercer factor es la oficialidad, el ente público, cuya ayuda se necesita para que apoye esa visita mejorando los accesos, por ejemplo, y para que el castillo se mantenga en pie.

Usted vive en un castillo y lo tiene abierto al público para su visita. ¿Cuál sería el modelo a seguir, el francés o el británico?

En Francia se llaman castillos a las construcciones que lo son, pero también

a los palacios y a las casas históricas; todos son "châteaux". En España llamamos castillos a las construcciones defensivas hasta el siglo XVI; en adelante los definimos como palacios. Nosotros, el prototipo de castillo que deseamos es el del condado de Kent, salpicado de castillos medievales y militares para la defensa de Inglaterra que se pueden visitar y están habitados. Es importante que el castillo esté vivido. Siempre cuento la anécdota de uno en el que se formaban colas para visitarlo. Lo compró una multinacional y las colas desaparecieron. ¿Por qué? Porque a la gente le gusta que la jaula tenga pájaro dentro. Una jaula vacía no tiene interés. Si a un castillo le quita sus antiguos restos, sus pergaminos, sus muebles, etcétera, pierde atractivo.

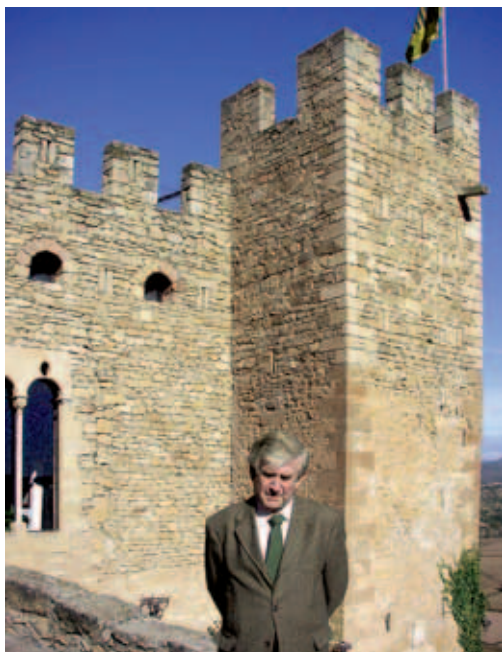
¿Cuáles son los escollos más importantes para el mantenimiento y rehabilitación de los castillos?

El escollo, de verdad, es el dineral que cuesta arreglarlo. Recuperar una muralla, arreglar un tejado, tapar las goteras, mantenerlo limpio si recibes visitas... todo cuesta un dineral.

Se antoja utópico tratar de recuperar las 6.000 construcciones defensivas que hay en España. ¿Es preferible reconstruir al libre albedrío o conservar la ruina?

Nosotros nos oponemos mucho a lo que llamamos disneylandias, es decir, a arreglar un castillo y modernizarlo poniendo torres y elementos artificiales que parecen un pastel. Estamos en contra. Es mejor que en un castillo medieval se mantengan las ruinas como están. A partir de ahí se pueden hacer trabajos arqueológicos que siempre descubren piedras antiguas enterradas y que se pueden volver a poner en el lugar que ocuparon originalmente. No hay que hacer edificios modernos encima de antiguas ruinas; aunque haya partidarios de ello, personas que dicen que es preferible modernizar para que se vean dos épocas. Yo soy contrario a esa idea.

(Entrevista realizada por Ignacio Alonso, revista "Ronda Ibérica", Julio 2002).

CINQUANTÈ ANIVERSARI DEL RETORN DE LES RESTES REIALS

L'any 1952, aprofitant l'avinentesa que el Cap d'Estat i tot el seu govern es trobaven a Barcelona amb motiu del Congrés Eucarístic Internacional, semblà oportú donar compliment al Decret de l'11 de maig de 1942, després ampliat i modificat pel Decret del 25 d'abril de 1952, en què es disposava el retorn, amb la major solemnitat possible segons els criteris de l'època, de totes les restes reials que després de la destrucció dels panteons reials al segle XIX estaven dipositades a la catedral de Tarragona. Els panteons ja havien estat reconstruïts a mitjans dels anys quaranta del segle passat per l'escultor Frederic Marès en el mateix lloc original i al damunt dels arcs gòtics que havia fet Pere III i que llavors eren pràcticament l'únic que restava de tot el magnífic monument funerari.

En esmentar aquests dos decrets que autoritzen el trasllat i que tenen deu anys de diferència, cal assenyalar el gran encert que representà el fet que el Patronat de Poblet insistís en què havien de tornar totes les restes reials -el primer decret n'exclou la mòmia de Jaume I- per tal de tenir els nous panteons complets com havien estat a l'origen, segons la voluntat pòstuma del rei Conqueridor de ser enterrat a Poblet. No costa gaire veure quines haurien estat les dificultats per a retornar després el rei Jaume al seu lloc primitiu. Com a simple referència, pensem que en el monestir de San Pedro de Cardena es conserva el sepulcre del Cid i la seva esposa Ximena, però les restes traslladades al segle XIX a la catedral de Burgos romanen encara allí malgrat les demandes que retornin.

Hem de fer una referència, encara que sigui breu, al motiu que obligà a fer que les restes dels reis, reines i prínceps que estaven enterrades al creuer de l'església abacial del monestir de Poblet fossin traslladades a la seu primada de Tarragona. La causa certament no fou gratuïta. Els esdeveniments del juliol de 1835 representaren la marxa de la comunitat cistercenca i l'inici del saqueig i destrucció del monestir.

Després de la primera embranzida destructora, sembla que els panteons foren profanats fins molt després de 1836. Abans, ni en la primera exclaustació de 1822 ni en els fets de juliol de 1835, els sepulcres reials no foren oberts. La recerca de tresors imaginaris

Foto: Branguli.

Retorn de les restes reials a Poblet, 1952.

i la morbositat per veure què hi havia dintre de les tombes portà a rebentar a cops de mall les cobertes, les estàtues jacents foren llençades daltbaix sense cap mena de mirament i després seguiren el mateix camí els cossos que feien nosa per a cercar aquests tresors que hom creia enterrats amb els difunts. Se n'ha fet, amb imaginació romàntica, molta exageració d'aquests fets -dignes de tota condemna, certament- en què els sacrílegs no pensaven en altra cosa sinó en un guany material, i, per això, només llençaren els cossos que impediien el seu treball, deixant-los escampats per terra amb els fragments de les tombes trencades, mentre altres restes reials restaren encara al seu lloc original. El 1837 el benemèrit rector de l'Espluga de Francolí, Mn. Antoni Serret, ajudat per cinc veïns del poble,

recollí les restes que trobà a terra i, amb unes berrasses, els portà a l'església parroquial de Sant Miquel on els diposità sota l'escala del cor. Sembla que les restes d'Alfons I, Pere III i Ferran I, junt amb els altres il·lustres personatges, romangueren als sepulcres ja trencats i profanats. Pel que degué veure Pau Piferrer, a mitjans del segle XIX, els panteons encara es devien conservar, en conjunt, força sencers, si bé ja mutilats.

L'any 1840 arribà al govern d'Isabel II, a Madrid, la notícia de la destrucció de panteons reials a Barcelona, Ripoll i Poblet. Llavors, el 18 de gener de 1843, es fa el trasllat de les restes dipositades a la parròquia de l'Espluga, juntament amb les que encara romanien a Poblet, a la catedral de Tarragona per

Els panteons abans de 1835 (dibuix de Marià Ribas, 1933)

manament de la reina. Es disposà de set caixes de fusta, una de més gran per a la mòmia de Jaume I, i les altres per a totes les despulles restants, que ja es trobaven molt mutilades i trencades. Portades primer al Govern Civil, després es confiaren al capítol catedralici. Després de diverses vicissituds pels canvis polítics d'aquell inestable segle XIX, la mòmia de Jaume I trobà lloc el 1856 en un sepulcre construït al rerecor de la catedral i que l'arquitecte de la Comissió Provincial de Monuments, Bonaventura Hernandez Sanahuja, muntà aprofitant fragments dels enterraments de la Casa Sogorb-Cardona, que en el segle XVII havien posat al dessota de l'arc gòtic dels panteons. Les altres restes reials foren ajuntades en la caixa que havia servit per al rei Jaume, degudament eixamplada, i barrejats de manera que, si encara quedava alguna possibilitat d'identificació, aquesta es perdé per sempre. A la sagristia de la capella del Corpus Christi del claustre de la catedral es diposità aquesta caixa amb totes les restes, tot esperant el dia, que no arribà mai, de fer-hi una tomba definitiva com s'havia fet amb el Conqueridor. Aquí es trobaven quan arribaren els decrets de 1942 i 1952 disposant el seu trasllat definitiu al monestir, on mentrestant s'havien ja reconstruït els panteons que els havien de rebre.

En llegir l'acta del reconeixement de les restes reials feta pel capítol de la seu tarragonina el 16 d'octubre de 1883, trobem una sèrie d'inexactituds que, encara que aquí no és el lloc i el moment d'estudiar-les, cal posar en consideració perquè en el futur algun estudiós pogués fer llum sobre el problema de quines són exactament les restes reials que foren portades a Tarragona i quines les que, destruït el panteó dels Sogorb-Cardona, seguiren un penós itinerari per diversos indrets

del monestir fins a acabar al corral de les cabres, on foren trobades el 1933, i d'allí retornades altra vegada a la cambra sepulcral de la dita Casa, que encara es conservava al costat de l'epístola, i que avui es troba a la capella del Santíssim, en la nau lateral de l'església abacial. Les restes de Martí I i les de Carles príncep de Viana ¿foren portades per Hernandez Sanahuja a Tarragona, o bé no es mogueren del monestir juntament amb les altres restes que hi havia en la tomba ducal?

No hi ha dubte que la relació de les persones que l'acta de 1883 exposa sobrepasa amb escriu les que hi havia en els panteons reials, ja que inclou un gran nombre de membres de la Casa ducal de Sogorb-Cardona. Potser el redactor del document es limità a fer la transcripció dels noms de les persones enterrades, sense investigar quines corresponien al trasllat i quines romanien encara al monestir. Tampoc no tenim clar quin criteri es va seguir per a poder donar noms a unes restes ja llavors molt malmeses i de difícil, per no dir impossible, identificació. L'acta de la suposada identificació de les restes del Príncep de Viana, del 18 d'octubre de 1935, dóna per cert que les seves restes arribaren a la catedral de Tarragona l'any 1843, quan sembla que devia ser més tard, en el trasllat que féu Hernandez Sanahuja l'any 1854, com afirma Eduard Toda.

Malgrat tots aquests dubtes, el que sí que és cert és que les restes que hi havia fins al 1835 enterrades als panteons reials de Poblet, amb la pèrdua segura de molts ossos (recordem que l'arquitecte Elies Rogent en recollí uns quants), varen fer cap a la seu primada de Tarragona, i que, traslladades els dies 3 i 4 de juny de 1952, avui es troben al lloc del seu repòs, d'on mai haurien d'haver estat tretes.

Els panteons destruïts a principis del segle XX

La restauració monàstica de Poblet el 1940 i la progressiva recuperació del monument, demanava amb una certa urgència la reconstrucció -Marès en deia la recreació- dels panteons reials, perquè esdevinguessin altra vegada panteó reial de la casa d'Aragó. El treball fou encomanat al llavors molt reconegut escultor Frederic Marès, el

qual trobà una gran ajuda en la feina que, durant els anys de Toda, havia fet Joan Mestres "Joanet", el qual, amb paciència monàstica i molta estima, ajuntà i identificà tots els bocins de les estàtues reials que hi havia al dipòsit lapidari. Gràcies a això i als dos dibuixos de Laborde i Parcerisa, juntament amb una molt detallada descripció de les estàtues reials, la perícia i el bon fer de l'escultor pogué donar nova vida a un munt de pedres malmeses i gairebé desfetes. L'escultor Melendres de, Tarragona, també aprofitant molts fragments, reconstruí al mateix temps l'arquitectura de les tombes, de manera que les grans estàtues trobessin el seu lloc adient. A mitjans del segle XX hi havia un criteri de restauració que avui potser es troba una mica acadèmic i fred, però la pregunta que ens ve al cap quan veiem les fotografies antigues

dels arcs, o el fragment que d'una estàtua -¿quina?- es pot veure al museu de la restauració, és: ¿què hauria arribat a vosaltres de les tombes, sense la seva reconstrucció?, i també, ¿com hauria estat possible la tornada de les restes reials a Poblet?

Igual consideració ens podem fer sobre el fet del trasllat. Avui, mig segle

Foto: Mas.

Foto: Arxivi Poblet.

Estàtua de Pere III reconstruïda per Marès.

després, la nostra societat, començant pel seu règim polític, ha canviat moltíssim, i en molts aspectes positivament. En els nostres dies hem viscut diversos trasllats de restes reials que han estat retornades al lloc que els pertocava, del lloc on els fets malaurats de 1835 les havien tret. Les d'Alfons III el Benigne a la Seu Vella de Lleida, o les del comte Guifre el pilós a Ripoll, o també les d'Alfons II i el liberal junt amb les de les reines Constança de Sicília, Maria de Xipre i Sibilla de Fortià a la catedral de Barcelona. Podem dir que, si bé tot a estat fet amb dignitat i encert, només el trasllat de les restes del comte Guifre al nou sepulcre de la basílica de Ripoll revestí

una certa solemnitat, com era adient de celebrar.

El temps de 1952, tant en l'aspecte polític com religiós, eren tots uns altres i no podem jutjar els fets històrics anteriors amb uns criteris posteriors i diferents. Avui, ben segur que ho faríem d'una altra manera i que tindríem més present la presència catalana, llavors marginada. Però això no treu que el trasllat es portés a terme amb la dignitat que mereixien els personatges, les restes dels quals rebien cristiana sepultura al mateix lloc que ells en vida havien triat.

Jesús M. Oliver

ELIES ROGENT I EL MONESTIR DE POBLET

*Retrat d'Elies Rogent i Amat.
Oli de Frederic de Madrazo (1867).*

Elies Rogent i Amat (1821-1897) va ser el primer director de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, des del seu establiment per la Diputació Provincial el 1871. Arquitecte autor de notables edificis com la Universitat Literària (1836-1889) o el Seminari Conciliar de Barcelona (1878-1882), escriptor, acadèmic, arqueòleg i restaurador de monuments.

En aquest camp cal destacar la reconstrucció del monestir de Santa Maria de Ripoll (1886) per encàrrec del bisbe de Vic, Josep Morgades i Gili (1826-1901), a més del treball de salvament del claustre de Sant Cugat del Vallès (1852), sobre el qual publicà una interessant monografia¹ tal com havia fet en el cas de Ripoll, la capella de Santa Àgata del palau reial major de Barcelona (1856), entre altres.

Pel que respecta a Poblet, va visitar l'arruïnada cenobi diverses vegades essent estudiant i altres ja d'arquitecte i, especialment, com a professor. Tenia pensat que a partir de la seva jubilació, el 1891, es dedicaria amb tranquil·litat a re-

dactar un complet estudi sobre els edificis i la història de Poblet, del qual escriví unes notes, inèdites². Hi relata la primera visita quan acompanyà a un oncle seu, germà del pare, a prendre les aigües del balneari de l'Espluga de Francolí, un altra que va fer el 1845 amb el seu col·lega Oriol Mestres i Esplugas (1815-1895) i el pintor Claudi Lorenzale i Sugrañes (1816-1889), finalment la que realitzà amb els alumnes de l'escola d'Arquitectura el 1884.

Del primer viatge es coneix l'itinerari per les notes autògrafes de Rogent, on es descriu com el novembre de 1841 sortiren de Barcelona pel Portal de l'Àngel, tot just obert a les tres de la matinada i amb una diligència arribaren a les nou del matí a Vilafranca del Penedès, a les dues a Tarragona i a les quatre a Reus on s'instal·laren a l'Hotel d'Aixemús, havent travessat l'Arbós, Castellet i la Gornal, el Vendrell, passaren per dessota de l'arc romà de Berà, del qual escriu Rogent que havia estat restaurat de mala mà

per tal de dedicar-lo al general Espartero, duc de la Victòria, Creixell, Torredembarra, Altafulla, la tomba dels Escipions i la imperial Tarragona. De Reus a Valls muntats en rucs, per Alcover, pujaren al coll de l'Illa i, per Montblanc, arribaren a l'Espluga de Francolí i s'hostatjaren a la fonda, cafè i fassina del poble. Rogent visità Poblet al llarg de quinze dies i en va fer una

descripció solament de caire històric, car no s'atrevia encara, als vint anys, a endinsar-se en especulacions arquitectòniques. Va recollir dues figuretes d'alabastre de les tombes reials que va ragalar al pintor, i més endavant cunyat, Claudi Lorenzale i un llibre de la biblioteca que oferí al seu amic i il·lustre lletraferit Manuel Milà i Fontanals (1818-1884). Lorenzale

Foto: Arxiu Catedral Gaudí.

El Poblet que Rogent conegué. La porta barroca de l'església.

El claustre de Poblet, abans de la restauració.

Foto: Arxius Catedrala Gaudí.

lliurà les figures d'alabastre al Museu Arqueològic, passaren després al Museu d'Art de Catalunya a Barcelona, el 1933 foren retornades a Poblet. Lorenzale en tant que director de l'Escola de Belles Arts de Barcelona va fer motlles de les figures amb guix.

Una d'elles restà a l'Escola de Belles Arts de Sant Jordi fins 1983, en què va ser enviada a Poblet³.

Després d'aquella històrica quinzena hidroteràpica a l'Esplugu anaren els excursionistes a Tarragona on visitaren els monuments més notables i, tot seguit, el 23 de desembre de 1841 feren cap a Barcelona.

El setembre de 1845 retornà Rogent a Poblet amb Lorenzale, Mestre i el Mestre d'Obres Pau Masferrer en una excursió que comprengué també Santes Creus i Tarragona.

La Setmana Santa de 1884 va organitzar la primera visita amb els alumnes de l'Escola d'Arquitectura i altra vegada a l'Espluga al monestir. La visita nocturna a les ruïnes impressionà vivament als estudiants a la llum vacil·lant de les torxes. De fet Rogent organitzà un sistema d'enllumenat nocturn a l'estil del que Gaudí i Josep Brel havien

muntat dos anys abans en la visita dels escriptors catalans, valencians i mallorquins.

Els estudiants aixecaren plànols, van prendre mides i perfils amb l'ajut dels dos fills de Rogent, Francesc, més tard arquitecte el 1889, i Josep, advocat. El resultat va ser el plànol complet del monestir, per desgràcia perdut, confeccionat a l'Escola per Antoni M^a

Gallisà, Josep Font i Gumà, Francesc Rogent i Pedrosa i Claudi Duran i Ventosa.

Aquesta va ser la primera de les excursions científiques de l'Escola d'Arquitectura que tingueren continuïtat amb Lluís Domènech i Montaner, el qual dirigí l'Escola durant molts anys.

EL PERGAMÍ DE POBLET

Un curiós document, reproduït en la biografia de Rogent de B. Bassegoda i Amigó (1929)⁴, és l'anomenat "Pergamí de Poblet". És una bona mostra de l'arqueologisme romàntic que caracteritzà les accions de poetes, arquitectes i escriptors entorn als aleshores abandonats monuments medievals. El document, traduït del castellà al català diu el següent:

Claudi Lorenzale, Josep Oriol i Elies Rogent certifiquem:

Que pel setembre de 1845, acompanyats pel Mestre d'obres Pau Masferrer, avui difunt, visitarem les runes del monestir de Poblet i en haver verificat un escrupulós reconeixement de les sepultures reials, obertes i profanades, trobarem: en la immediata a l'altar major, a la part de l'Evangeli, que acollia les restes de Jaume I el Conqueridor, roba i cabells. A l'altra banda, la de l'Epíscola, pròpia d'Alfons II d'Aragó i primer de Catalunya, ossos i cabells. En la del centre, a la mateixa part de l'Epístola, que tancava les res-

tes de Joan I, ossos, roba i cabells.

Certifiquem també haver recollit dotze fragments de vidres blaus i daurats que decoraven els panteons reials, trobarem dos ossos en una tomba, que corresponia a una de les mullers de Pere IV. En una altra, en la que segons notes recollides en la localitat, reposava un comte de Barcelona, un os i, en una altra tomba, segons les notes d'un de Perelló, un altre os.

Els expressats fragments han estat durant 39 anys embolicats en els papers que es conserven i tot plegat tancat en un mocador en poder del senyor Claudi Lorenzale. I per tal que pugui certificar-se la identitat i procedència de dits objectes, lliurem el primer a Barcelona el 15 d'octubre de 1864.

Firmat: Rogent, Lorenzale i Mestres.

La tasca més important de Rogent a Poblet va ser l'aixecament de plànols que dirigí als seus alumnes el 1884. Solament es publicà el mateix 1884 un plànol de la planta general amb el títol de "Plano histórico de Poblet", Barcelona, 1884. Aquesta importantíssima documentació hauria de ser a l'arxiu de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, però en l'ordenació de l'arxiu que es va fer a partir de 1962 no es van trobar. Un joc de plànols d'alumnes de l'Escola fets el 1915 baix la direcció del professor Pere Domènech i Roura es conserva a l'arxiu del monestir.

Joan Bassegoda

BIBLIOGRAFIA

1. ELÍAS ROGENT AMAT, Sant Cugat del Vallès, Anuario de la Asociación de Arquitectos de Cataluña, Barcelona, 1905, pp. 99-128.
2. *Manuscrits conservats a la casa pairal dels Rogent a Collbató (Baix Llobregat)*.
3. JOAN BASSEGODA I NONELL, Història de la restauració de Poblet. Publicacions de l'Abadia de Poblet, 1983, pp. 54, 61, 117 i 203.
4. Buenaventura Bassegoda Amigó. *El Arquitecto Elías Rogent*. Asociación de Arquitectos de Catalunya. Barcelona, 1929.

EL LLIGAM DE VALÈNCIA AMB POBLET

La visita de l'Abat de Poblet a València, a banda de ser un desig molts anys perseguit i finalment aconseguit, ha estat un fita molt important per al reforçament del lligam tan especial que uneix el País Valencià amb el monestir.

El passat 6 de juny va tenir lloc un acte excepcional en l'Aula Magna de la Universitat de València. Coorganitzat per Acció Cultural del País Valencià (ACPV) i la Germandat del Monestir Cistercenc de Santa Maria de Poblet amb el títol "El paper del Cister al món actual", l'acte va comptar amb les intervencions d'Emili Marín, prevere i gerent-administrador de la revista Saó (d'orientació cristiana i nacionalista); Octavi Vilà, secretari de la Germandat; el Pare Alexandre Masoliver, del Monestir de Santa Maria de Poblet; i el Pare Josep Alegre, Abat del Monestir. Un nombrós públic va respondre a la convocatòria i va animar el debat posterior.

Aquest acte, però, no s'entén per ell mateix. Més enllà de l'interès que pugui tenir una taula rodona com la descrita -que objectiva-ment la té-, per a nosaltres aquest és un acte que s'inscriu en l'estreta relació que hem mantingut i mantenim els valencians amb Poblet.

Les terres que actualment constitueixen el País Valencià van estar vinculades a Poblet des del moment de la fundació del cenobi. La primera expressió d'aquesta vinculació la trobem en el testament d'Alfons el Cast, en el qual el rei afirma la seua voluntat de conquerir València i

construir a Cepolla (població actualment anomenada el Puig) un monestir cistercenc depenent de Poblet que acolliria la tomba reial. Tot i que Alfons el Cast no pogué fer realitat el seu desig, Jaume I sí hi va edificar el monestir de Santa Maria del Puig.

Però un dels episodis més coneguts d'aquesta relació, existent ja abans de la conquesta de València, és la història de sant Bernat d'Alzira. Nascut Ahmet Ibn al-Mansur a l'alqueria de Pintarrafes, al terme de Carlet, a la comarca de la Ribera Alta, a la primera meitat del segle XII, visità Barcelona com a part d'una ambaixada musulmana i, de retorn, passà per Poblet, es va convertir, i ingressà en la comunitat amb el nom de Bernat en honor a Bernat de Claravall. Posteriorment, marxà al seu poble a predicar, on convertí les seues germanes, i va ser finalment mort pel seu propi germà.

Independentment de la dificultat de distingir entre la llegenda i la història, la

biografia de sant Bernat és una metàfora d'aquest lligam del qual parlem, i del qual hi ha moltes més referències, aquestes sí ben documentades. Com ara la creació d'una abadia cistercenca depenent de Poblet a la comarca del Baix Maestrat, a la Tinença de Benifassà, o la donació reial als cistercencs pobletans del monestir de Sant Vicent de la Roqueta, a la ciutat de València, amb les possessions de les viles de la comarca de l'Horta d'Aldaia, Quart de Poblet (que no té per casualitat aquest nom) i durant uns anys fins i tot Castelló de la Plana i Montornès.

Però, sens dubte, el que fa de Poblet un símbol nacional per als valencians -tot i que no només, evidentment-, és el fet que al monestir hi ha la tomba de Jaume I, el rei que va incorporar València a la nació catalana i que és un mite col·lectiu assumit per tots els valencians des de la Renaixença, si més no. En aquest sentit, la peregrinació a Poblet a veure la tomba del Conqueridor és gairebé una visita obligada, per deixar testimoni del nostre homenatge al rei i al que ell representa des d'un punt de vista nacional.

Cal afegir també la causa de la sorpresa de molts valencians en arribar al monestir: la Porta Reial "és igual que les Torres de Serrans de València", diuen. Sense saber que és exactament a l'inrevés, ja que l'arquitecte Pere Balaguer va prendre aquesta Porta com a model per a construir les esmentades Torres, un dels monuments més emblemàtics i coneguts de la nostra ciutat, l'any 1398.

Hi ha moltes altres dades, com que l'autor del retaule de l'altar major de Poblet siga el valencià Damià Forment; o que el cenobi pobletà acollira els nombrosos monjos dels monestirs cistercencs valencians de Benifassà i Valldigna de simpaties austracistes que fugien de les tropes de Felip V després de la derrota d'Almansa, l'any 1707.

Lligats en la sort i en la dissort, en els

moments d'expansió de la nació catalana de la mà de Jaume I i en la derrota que acabaria amb la supressió de les institucions d'autogovern i amb la imposició de la Nova Planta borbònica, els valencians i Poblet mantenim aquest lligam encara ara, passats tants anys.

Acció Cultural, entitat nascuda l'any 1978 i que va tenir com a primer president a Joan Fuster, i que manté a l'Eliseu Climent com a secretari general, en la línia del seu treball per la llengua i la cultura catalanes, pròpies dels valencians, ha recollit aquesta tradició. Tots els anys, per exemple, organitzem una Trobada dels Casals Jaume I (centres culturals creats al País Valencià, la Franja de Ponent i la Catalunya Nord amb l'objectiu d'impulsar un teixit cívic i associatiu inexistent en aquests territoris), i la fem precisament prop de Poblet, per a poder visitar el monestir en un recés de les reunions i, en tot cas, per la referència que el monestir representa per a nosaltres. I no és casualitat que cada gener fem la convocatòria tot dient "la reunió de Poblet", i tothom ja ho entén.

A això cal sumar l'organització de visites de valencians al monestir i la seua popularització com a símbol amb l'edició de llibrets i opuscles i d'iniciatives com ara aquesta darrera que ens serveix d'excusa per escriure aquesta breu nota.

Poblet, per tant, continua tenint un paper molt important a jugar. I no només en clau de passat, de referència històrica, sinó de present i futur, en tant que símbol de la força d'un país que vol continuar existint i fer-ho de manera renovada, espai de trobada i diàleg, en la cruïlla de camins que sempre ha definit al nostre poble. Un paper que passa, entre d'altres coses, per reforçar aquell lligam al qual fa referència el títol del nostre article.

Toni Gisbert

Coordinador d' Acció Cultural del País Valencià

L'ESPIRITUALITAT CISTERCENCA¹

Podem preguntar-nos amb el pare Lucien-Marie de Saint Joseph, OCD, "Histoire de la Spiritualité", DS, IV-1 (París 1960), col. 116-128: "Què és una escola d'espiritualitat, una espiritualitat?". Seria "la manera pròpia amb què certes col·lectivitats presenten en èpoques determinades l'itinerari espiritual que duu l'ànima a Déu".

En aquest sentit precís, podem dir que hi ha hagut, que hi ha, una escola d'espiritualitat cistercenca pròpiament dita, o bé, cal posar-la dins el marc més ample del benedictinisme, o àdhuc del monaquisme sense més?

Cal dir que molts autors benedictins es pronuncien pel fet que els cistercencs no són sinó una forma més -bé que excelsa- de l'espiritualitat benedictina del segle XIII ençà. Així, p.e., dom Ursmer Berlière, dom Cuthbert Butler, dom Jean-Martial Besse, dom André Wilmart, o àdhuc el propi dom Jean Leclercq, tot i ser un entusiasta enamorat de sant Bernat, i el seu millor estudiós i editor.

Així, dom Ursmer Berlière, *L'ascèse bénédictine* (Maredsous-París 1927), p.VI, declara que "la formació ascètica de Cister reposa sobre la Regla, i sobre la tradició; la literatura que ha produït és una flor exquisida, un fruit saborós de l'antic ensenyament benedictí; els sants que ha engendrat són autèntics fills de sant Benet". Dom Cuthbert Butler, *Le monachisme bénédictin* (París 1924), p.92, diu que "Sant Bernat fou cistercenc, però pel que fa a la vida interior, la contemplació i el misticisme, no divergeix pas del monaquisme negre

Sant Benet. Situat a la façana barroca de l'església del Monestir de Poblet (s.XVII)

més antic, de forma que se'l pot prendre com a representant de la tradició benedictina"; i a la p. 95, després de parlar de la gran època benedictina de sant Gregori el Gran ençà, afegeix que "som feliços de trobar, en la persona de sant Bernat un altre sant, un místic benedictí, també ell un doctor de l'Església". Dom Jean-Martial Besse, per la seva banda, dins *Les mystiques bénédictins des origines au XIIIe siècle* (Bruges 1922), dedicava igualment tot un capítol, p.163-183, a sant Bernat. Més encara, és curiós que en el seu article posterior "Les cisterciens", *DThC*, 2.2 (1932), col. 2.532-2.550, no cita en absolut entre els espirituals de Cister el segon sens dubte en importància rere Bernat, confonent sota l'autoria d'aquest la seva considerable obra.

Més a prop nostre, dom Jean Leclercq, *Histoire de la spiritualité chrétienne, II* (París 1962), p.271, bé que negant igualment que hi hagi una espiritualitat pròpiament cistercenca, pensa que "gràcies a Cister, existeix una teologia de l'espiritualitat. Els benedictins" -diu- "han deixat una teologia dels misteris; els cistercencs han conreat sobretot una teologia de la vida mística i l'han deguda a l'influx de dos grans esperits, sant Bernat i Guillem de Saint-Thierry, en especial el primer... Hom estaria temptat de parlar, no pas d'una espiritualitat, sinó d'una teologia cistercenca".

Sant Benet, pare d'Europa i dels seus monjos

Foto: BEDMAR

Semblantment, el qui fou el seu abat, abans de deixar l'abadiat per la vida eremítica, dom Jacques Winandy, en el seu article "La spiritualité bénédictine", dins el llibre *La spiritualité catholique*, obra col·lectiva dirigida per Jean Gautier (París 1953), p.13-86, afirmava, tot incloent-hi els cistercencs, i dins l'apartat "Cister: el retorn a la Regla i a l'escola de caritat", p.24-25, que, en Bernat, "la teologia monàstica, filla de la dels Pares, troba, a la mateixa hora en què va a estendre's, el seu representant més perfecte".

Si doncs, els cistercencs constitueixen en més d'un aspecte el cim del mateix del benedictinisme, sembla quasi una pura qüestió bizantina discutir-los que formen una veritable escola espiritual, per emparentada que sigui amb la benedictina. Així, un altre investigador benedictí, el citat dom André Wilmart ha pogut afirmar, nogensmenys, dins un article dins la "Revue d'Ascétique et de Mystique", com recull el pare André Fracheboud, *Les premiers spirituels cisterciens* (Bar-le-Duc 1962), p.10, nota 19 (hi ha traducció castellana, titulada significativament *Espiritualidad cisterciense* (Viaceli 1970)), que Cister constitueix "la floració suprema de l'Orde monàstic"; i el professor Etienne Gilson parlava, en el mateix sentit en el seu famós llibre *L'esprit de la philosophie médiévale* (París

1930), p.166, d'aquest Orde Cistercenc, "la grandesa del qual, per injustament desconeguda que sigui, no és per això menys comparable a les més pures".

L'oratorià francès convertit del protestantisme calvinista pare Louis Bouyer, sense ni tan sols entrar en la polèmica, fet i fet bastant inútil, ha titulat sense més un dels seus llibres més coneguts *La spiritualité de Cîteaux* (París 1955). Diu només en començar la seva obra: "L'espiritualitat del primer Cister, anterior a sant Bernat, contemporani d'ell després, mereix una altra cosa que un estudi que es limitaria a classificar-lo entre les diferents espiritualitats particulars desenvolupades pels grans ordes religiosos. Personalitats excepcionals, tan diverses com nombroses, obres espirituals i teològiques múltiples, i sovint considerables, tant pel que fa a llur originalitat com a les seves dimensions, li mereixerien un lloc a part".

En efecte, això sol justifica ja que us

en parli avui un monjo de Poblet en aquest preciós monestir germà, i veí, de Santes Creus.

El propi Bouyer manifesta poc més endavant, p.6, com "el que distingeix Cister, en primer lloc, és un esforç notable per redescobrir la vertadera natura de la vida monàstica". Aquesta redescoberta específicament monàstica, amb tot, cal situar-la dins un moviment més ample de retorn a les fonts, l'Escriptura en primeríssim lloc, i els Pares, el que significa, p.7, "una aspiració bàsicament espiritual", i així, "la necessitat d'una espiritualitat més intensa s'orienta de bell nou cap a una més gran puresa i autenticitat, amb igualment quelcom d'aquesta exigència d'integritat, d'absolut, que és tan frapant entre els primers cistercencs".

Dom Anselme Le Bail, el primer, i rere d'ell autors com Oton Ducourneau, dom Déchanet o el pare Vicenç Hermans, amb la seva important obra, que conservem,

Foto: Arxiu Poblet.

Abadia de Sant Miquel de Cuixà. (Claustre s.IX)

degut per desgràcia a la seva real humilitat només policopiada, *La spiritualité monastique* (Roma 1954), han estudiat amb amor, dedicació i profunditat la nostra espiritualitat i, gràcies a Déu, col·leccions com ara "Sources Chrétiennes", "Corpus Christianorum", la mateixa sèrie francesa "Pain de Cîteaux", o la castellana dels pares argentins d'Azul, han fet possible, des de fa uns 40 anys, un millor coneixement de les obres espirituals dels nostres Pares.

Té raó el vallombrosà pare Enrico Baccetti en el seu article "Gli studi recenti intorno alla spiritualità dei cistercensi del secolo XII", dins *Problemi e orientamenti di spiritualità monastica, biblica e liturgica* (Roma 1961), p.295-323, en dir a p.298, que "se n'ha escrit molt en aquests darrers anys sobre els orígens de Cister. No ens n'ocuparem, però...; volem només donar una mirada a l'espiritualitat de Cister a través dels estudis dels darrers trenta anys. Quan es toca aquest tema, hom creu fàcilment que tot comença amb sant Bernat". És veritat, i hi ha àdhuc, com ell mateix esmenta, qui el creu el fundador, cosa en la qual no deixen de tenir culpa històricament els propis cistercencs, quan la Congregació de Castella, del XV, per no citar més que un exemple clar, s'autotitulava, de los "Bernardos de Castilla".

Si és veritat que, d'alguna manera, l'escola cistercenca d'espiritualitat neix amb l'abat de Claravall, cal dir, que això ho fa sobre les sòlides bases que hi han posat els pares fundadors, i molt particularment sant Esteve Harding, l'abat qui rebé Bernat el 112 al Cîteaux que ja existia des del 1098. Els tres fundadors de Cister, "los tres monjes rebeldes" popularitzats pel pare Raymond: sant Robert de Molesmes, l'abbà carismàtic; sant Alberic, veritable màrtir de la fundació rere d'ell, i el tercer, i autèntic fundador de l'Orde, sant Esteve, marcaren d'antuvi la fundació amb l'abrandat desig de viure la Regla de sant Benet, que havien professat, en tota la seva intergritat, més que no pas a la lletra (hom els acusa a voltes -així el benedictí negre Orderic

Vital- de fariseisme), **secundum rectitudinem Regulae** (i vegeu l'article Alejandro Masoliver, "Secundum rectitudinem Regulae : la interpretación cisterciense de la Regla", dins *Hacia una relectura de la Regla de san Benito* (Silos 1980), p.395-405).

Àdhuc pel que fa a la mateixa Bíblia, trobant sant Esteve que eren massa les variants que s'hi trobaven, volgué que hi anessin rabins al propi Cister, per a corregir l'exemplar de la casa, la *Bíblia de sant Esteve*, per altra banda bellament il·lustrada (amb una llibertat, per cert, de la qual mancarà Bernat, tot i la seva grandesa), segons la **veritas hebraica**.

I el mateix s'esdevingué sota el genial i sant abat anglès pel que fa al cant litúrgic, quan envià dos dels seus monjos més ben dotats musicalment a Milà, per a cercar els himnes ambrosians, o bé, el que ell jutjava, equivocadament, d'acord amb la ciència del temps, el cant gregorià més pur, entre els canonges de Metz.

No és sols això, però, perquè, amb la seva *Carta de Caritat*, funda el primer orde dins l'Església de Déu, tot respectant, fidel a la Regla, l'autonomia de cada casa, i unint-les anyalment en Capítol General. Cada abat, a més, havia de visitar regularment les seves cases filials, per tal d'ajudar-les i corregir fraternalment la seva disciplina en les possibles mancances. Tan eficaç es revelà això per a la reforma eclesial, que, durant bastant temps, obligaren els Papes als benedictins que s'hi reunissin en endavant en capítol, a invitar abats cistercencs per a instruir-los en el funcionament.

Bé que es tracta de documents en primer lloc històrics i jurídics, també els primers textos cistercencs ens parlen de l'esperit que animava els monjos benedictins blancs (blancs, per cert, per a ésser fidels a la voluntat de sant Benet, i comprar per llurs hàbits les teles de llana sense tenyir, lògicament més barates (-**quam vilius**-).

L'*Exordium Cistercii* el primer, ens parla d'alguns barons admirablement savis d'aquella santa congregació (Cister), que... elegiren d'ocupar-se més aviat dels treballs celestials, que no implicar-se en els afers terrenals. Per on començaren immediatament els amadors de les virtuts a pensar en la fecunda pobresa, notant sense més que, bé que s'hi visqués allí (a Molesme) santament i honesta, s'hi observava, amb tot, menys del que ells s'havien proposat de fer, i era el seu desig, la Regla que havien professat.

I poc després, l'*Exordium Parvum* parla encara semblantment, bo i subratllant l'amor de la soledat, i una decidida voluntat de pobresa, penitència i simplicitat de vida.

Com ha dit dom Dechanet en parlar de Guillem de Saint-Thierry, i recull Bouyer, op.cit., p.21, "prenia el seu ideal de la Regla de sant Benet, de la Regla, però, interpretada, si hom pot parlar així, a la llum de l'Evangelí -i doncs, afegeixo jo, no pas com a fariseus, ans amb la llibertat dels fills de Déu-, i de les institucions monàstiques dels primers temps". Hi ha doncs continuïtat i no pas fractura en el primer Cister respecte de l'antiga tradició monàstica, de l'espiritualitat monàstica general, bé que conservant la seva específica originalitat (semblantment a com el monjo no vol ser sinó un simple cristià, però amb tota exclusivitat i exigència).

Aquest esperit primitiu de Cister l'han recollit magistralment, ultra el propi Bouyer, el pare Anselme Dimier, "Les concepts de moine et de vie monastique chez les premiers cisterciens", "Studia Monastica", I, 2 (1959), p.399-418, i el pare Louis Lekai, *Los Cistercienses. Ideales y realidad* (Barcelona 1987), capítol XVII, "Espiritualidad y erudición", p.297-323, com abans a *Les moines blancs* (París 1957), capítol XIII, "Spiritualité et culture".

Podem ara ja, després d'haver parlat del primer Cister, encetar, ni que sigui ràpidament, l'estudi dels principals

espirituals cistercencs, "els gran doctors de Cister", com els anomena el pare Edmon Mikkers, en el seu exhaustiu estudi, amagat sota l'enganyós títol de «Robert de Molesmes (saint)», *DS*, XIII (1989), col. 736-814, de les quals només les dues primeres dedicades a sant Robert.

L'autor nota en primer lloc que, en el segle d'or cistercenc -ço és, paradoxalment, de 1098 a 1250, un segle i mig doncs, ben bé-, predomina llargament la literatura pròpiament espiritual, és a dir, ascètica i mística, que tracta explícitament de la teoria i la pràctica de la vida espiritual. En les èpoques posteriors, la substitueix en bona part la literatura teològica, ja sigui que testimonii de la pròpia vida monàstica, o bé de les activitats pastorals o d'ensenyament dels monjos. Es dona, a més, la literatura homilètica; primer la dels manuscrits generalment inèdits amb les homilies comunitàries dels abats als seus monjos; i segon, la literatura impresa dedicada als fidels. Cal citar igualment la literatura biogràfica o hagiogràfica de les **legenda** i dels exemples i miracles, on, a voltes, més que no pas la historicitat estricta, hom cerca l'exemplaritat dels sants monjos estudiats, o els elements d'espiritualitat que s'hi troben en llurs vides.

I, finalment, bé que poc freqüentada, la poesia. A més de personalitats conegudes, com Melinand de Froidmont o Folc de Tolosa del Llenguadoc, cal esmentar aquí dos trobadors provençals, entrats respectivament el 1194 i el 1196, curiosament tots dos al monestir cistercenc de Dalon: Ventadorn -Vantadour- "le Courtois" (i penseu en "l'amor cortès"), i Bernat de Born.

Tots els autors cistercencs d'espiritualitat (en la mesura que siguin fidels a l'espiritualitat purament cistercenc -pensem, p.e., en el cas aberrant del mil·lenarisme joaquimita) mostren, com a principals elements del seu esperit:

1. El culte de la Regla de sant Benet (i cf EP 3, 5; 12, 45; 13, 2; 14; 17, 12,

etc.; i ja des del mateix Pròleg).

2. L'amor i la recerca de la soledat, de l'*heremum*, com a quadre on cal dur a terme, viure, la Regla (així, a EP, caps 3, 15 i 179), soledat que ha de servir a la *quies monastica*, el repòs contemplatiu del monjo (i vegeu EP 11, 4; i 14, 5 i 9).

3. L'amor del Crist, per tal d'ésser "pobres amb el Crist pobre" (EP 12, 8, 15, 9 i caps 16 i 17).

Són elements que podem trobar igualment a l'*Exordium Cistercii*, on el *propositum* dels fundadors comporta la distància respecte del món, la pobresa, l'observança regular, i el culte a la solitud; mentre que a la *Carta de Caritat*, hom insisteix en la unitat, "Charta caritatis et

unanimitatis", del mateix ideal monàstic: la caritat és constitutiva de la unitat entre germans.

Mikkers considera quatre períodes per a l'espiritualitat de Cister:

1. 1098-1250, amb el Cister primitiu, els grans doctors, que coincideixen amb els que dom Le Bail anomenava "els quatre evangelistes de Cister" (Bernat, Guillem de Saint-Thierry, Elred de Rievaulx i Gueric d'Igny -Bouyer hi afegeix per la seva banda també Isaac de l'Étoile o de Stella-); els claravalencs (Amadeu de Lausana, Geoffroy d'Auxerre, Nicolau de Claravall, Enric de Marcy, Garnier de Rochefort i Odó de Morimond); els d'altres monestirs (el citat Isaac de Stella, sant Fastred, Tomàs de Cister, Adam de Perseigne, Helinand de Froidmont, etc.); autors anglesos: el citat Elred de Rievaulx, i rere d'ell Gilbert de Hoyland, Mateu de Rievaulx, Esteve de Salley, i Roger, Balduí i Joan de Ford; autors germànics: Otó de Freising, Folcuí de Sittichenbach, Hermann de Reun, Idung de Prüfening, abans benedictí, Cesari de Heisterbach, Conrad d'Eberbach, etc.; els italians, Otger, o Ogleri, de Locedio, i Joaquim de Fiore; i els hispànics, desgraciadament poc coneguts, i conservats només en manuscrit (entre ells, dos monjos pobletans, el monjo Guillem, amb una col·lecció de 60 sermons conservats a El Escorial, i Ramon de Comenge, autor d'un florilegi d'*exempla*, el pròleg dels quals ha estat publicat per dom Leclercq); i les monges, entre les quals figuren l'anglesa Elisabet de Saint Thomas an der Kyll, Beatriu de Nazareth, flamenca i gran mística, santa Lutgarda, flamenca igualment, etc., i sobretot l'escola alemanya de Helfta, amb santa Matilde de Hackeborn, santa Matilde de Magdeburg i santa Gertrudis la Gran, que enceten la devoció al Sagrat Cor de Jesús, dins la línia tan cistercenca de l'amor a la Humanitat del Crist (molt abans certament de què la popularitzessin, amb un accent més sentimental sant Claudi de la Colombière i santa Margarida Maria Alacoque).

Foto: Anxíu Poblet.

Monestir de Cañas - Absis central (s. XIII)

2. L'espiritualitat sota l'Escolàstica (de 1250 a Trento);

3. De Trento a la Revolució Francesa, on figuren els grans espirituals de la florent Congregació de Castella: Luis de Estrada, Lorenzo de Zamora, Foilán de Urosa, Ángel Manrique i Crisóstomo Henríquez, bé que aquest autor escriví la major part de la seva obra als Països Baixos espanyols; més encara les monges María Vela y Cueto, de Santa Ana de Àvila, amb obra publicada per Olegario González de Cardedal, Catalina del Espíritu Santo, de Arévalo; la fundadora de Lazkao Micaela, de Santa Ana de Valladolid; María Evangelista, fundadora de Casarrubios; Magdalena de Jesús, de las Huelgas de Valladolid; Maria de Llúria i Magarola, abadessa de Vallbona; Gertrudis d'Anglesola, monja de La Saldia, que tingué un famós col·loqui espiritual a la Pena amb l'ermità pobletà fra Pere Marginet; o encara Ana de Abarca y Bolea, monja de Casbas; o Constanza de Ossorio, de Las Dueñas.

4. El Renaixement dels segles XIX i XX, on ocupen lloc d'honor els autors trapencs (Rancé és del període anterior) des de dom Agustí de Lestrage, passant per dom Joan Baptista Chautard i dom Vital Lehodey, o dom Anselm Le Bail, fins al vulgaritzador que fou el pare Raymond; i l'obra més pregona de Thomas Merton, monjos ambdós del monestir nord-americà de Gethsemani.

Si ens preguntem pel contingut essencial de l'ensenyament d'aquests autors (allò que els fa escola, que els dona unitat de criteri i de propòsit), hi trobem:

1. L'ensenyament sobre l'ànima humana, l'antropologia cistercenca (l'ha tractada darrerament de manera excel·lent -com llur espiritualitat en general- el benedictí italià dom Gregorio Penco, en el seu llibre *I cistercensi*, suara traduït a Montserrat, 2002, *Els cistercencs*), ço és la imatge i semblança de Déu, i la doctrina de l'amor i l'amistat espiritual.

2. L'aspecte ascètic, format per

l'element negatiu de la renúncia, i el positiu de l'adquisició de les virtuts teològals i les específicament monàstiques, així com els exercicis típics de la vida del monjo el seu objecte final és l'ordo, o *ordinatio caritatis*.

3. L'aspecte sagrat, amb:

La devotio per la Humanitat del Crist.

La consideració del Crist com a únic Mitjancer -li estaria subordinada la mitjanceria de Maria, la devoció de la qual, molt típicament cistercenca com a titular que és de tots els nostres monestirs, és sempre subordinada als aspectes imposats pel Dogma.

La imitació del mateix Crist i el seu **exemplum**.

4. L'experiència que en resulta de tot l'itinerari espiritual del monjo, sigui que se la descrigui com a unió, o com a visió, com a pau i repòs en Ell, com a **sàbbat**, com a alegria en Ell, o com a jubilació i contemplació.

Anem doncs ja, per acabar, a parlar molt sintèticament dels **quatre evangelistes de Cister**, que sintetitzen feliçment tota la nostra espiritualitat, aquella de la qual, en l'essencial, podem viure encara avui com a monjos i monges blancs.

Sant Bernat

Com ja assenyalà en justícia Louis Bouyer, op. cit., p.28, i repeteix Baccetti, fins ara els estudis cistercencs li han fet "la part del lleó", deixant a l'ombra els altres autors, que ha arribat quasi a eclipsar (cas aquest, en particular, del seu gran i fidel amic i primer biògraf Guillem de Saint-Thierry -a qui ell convencé de fer-se cistercenc deixant l'abadiat i entrant com a simple monjo a Signy-, del qual li han estat atribuïdes obres, que no han estat rescatades sinó contemporàniament per l'acurada obra crítica de dom Wilmart, i sobretot de dom Jean Déchanet. I és que es tracta -no cal dir- d'una personalitat poderosa i sobiranament atractiva).

"Papa i rei no coronat del seu segle", que domina amb el seu caràcter, el seu influx i la seva obra, no per famós i repetit, és menys exacte el judici de dom Jean Mabillon, un altre benedictí—el més gran dels maurins—, enamorat del nostre sant, les obres completes del qual fou el primer en editar, i recull la Patrologia Llatina de Migne (per ell calia citar sempre l'obra bernardina, abans de l'obra crítica dirigida i duta a terme per dom Jean Leclercq), quan el fa "ultimus inter Patres, sed primis certe non impar", el darrer dels Pares (la seva mentalitat i la seva manera d'escriure feta de la ruminació tenaç de la Bíblia, les frases de la qual encadenen la seva obra, a mida que la memòria li ho suggereix el ritme significatiu dels mots), no certament, però, inferior a ells. Enamorat de la Sagrada Escripura i de la tradició patristica i monàstica, en la seva obra, més que no pas la racionalitat, domina l'experiència vital. N'és a més instrument preciós, com a vehicle de transmissió, el seu domini magistral de la llengua, amarada en el coneixement dels clàssics llatins. Humà, però, al cap i a la fi (si els sants no fossin humans, i els més humans dels homes, no ens serien exemple, que, com deia ja Terenci: "homo sum, et nihil humanum a me alienum puto": home sóc, i considero que res d'humà no m'és estrany), manca en ell el coneixement dels Pares grecs (con en sant Agustí), i més d'una vegada es deixà dur en el judici pel seu fort caràcter i per la intemperància de la seva ascési personal, cosa que no deixa de fer-nos-el més proper i accessible, més simpàtic, goso dir...

Tenim en castellà l'antiga edició de les seves obres del pare Adriano de Huerta, i més modernament, del pare Jaume Pons jesuïta, superades per la dels pares trapencs espanyols a la BAC (dues edicions ja!), sobre l'esmentada edició crítica llatina una traducció i edició personal és la que dona al llibre *San Bernardo*. El

hombre de la Iglesia del siglo XII (Santo Domingo de la Calzada -Madrid 1990) del tractat "De Consideratione" per a Eugeni III, (p.111-236). Menys afortunats hem estat amb el català, perquè, fins avui, només aquest tractat, altrament interessantíssim per la seva penetració psicològica i la prudència política, i la seva

Foto: BEDMAR.

Sant Benet - Taula s. XVII (Museu de Poblet)

crítica, quasi diríem actual, de la Cúria Romana, se n'ha fet traducció: la del pare Ambròs Busquets de Montserrat, i l'actual de "Clàssics del Cristianisme".

Rere la biografia, encara insuperada, en dos volums, d'E. Vacandard, *Vie de saint Bernard* (Paris 1895), el magnífic llibre d'Étienne Gilson, *La théologie mystique de saint Bernard* (Paris 1934), i l'article de dom Anselme Le Bail, "Bernard (saint)", DS I, 1 (1937), col. 1454-1459, cal citar essencialment per a ell els diversos volums miscel·lànis sorgits dels anys centenaris, i

molt en especial les diverses obres que li ha dedicat dom Jean Leclercq, director i autor principal de l'obra crítica llatina del sant (a més de les versions crítiques castellana dels trapencs espanyols, italiana de Feruccio Gastaldelli, i francesa de "Sources Chrétiennes" basades en ella).

Destaquen entre els tractats del sant el dedicat a la gràcia i al lliure albir, sobre el qual escriví la seva tesi doctoral l'abat Goffredo Venuta; sobre l'amor de Déu; i el "De Consideratione", veritable compendi de saviesa i de prudència política, adreçat al seu deixeble Bernardo dei Paganelli, elegit Papa essent abat de Tre Fontane. En ell traspua el pregon i crític coneixement que té Bernat de la Cúria Romana -com ja he apuntat abans-. Afehim-hi el seu riquíssim i extens Epistolari; els seus Sermons capitulars sobre l'Any Litúrgic, entre els quals podem escollir els meravellosos dedicats a la Mare de Déu, "Nostra Senyora", en particular aquell sobre el *Missus est*; i finalment, la seva darrera obra, inacabada, els Sermons -un vertader i sublim tractat- sobre el Càntic dels Càntics, difícils pel seu al·legorisme, penetrats, però, d'unció, i amarats de cites bíbliques que van encavalcant-se segons la reminiscència que cada mot suscita en l'autor, testimoni vivent de la ruminació monàstica continuada de la Bíblia en el monjo medieval.

Guillem de Saint-Thierry

L'amic íntim i primer biògraf de sant Bernat, és qui més ha patit de l'omnipresència del sant, fins el punt que, fins arribar als treballs de dom Wilmart, i dom

Déchanet molt especialment, alguna de les seves obres passava per bernardina.

El que d'ell conservem, ens mostra un teòleg que supera en profunditat el propi Bernat, més racional, i amb un coneixement més extens de la Patrística. Les seves cites, com recorda, amb raó (si bé, com acostuma, amb massa apassionament) el pare Bouyer, no es repeteixen mai (i vegeu op. cit., p.89-90). És un **doctor contemplationis**, mestre de la interioritat.

Dins la seva obra, no pas tan extensa ni de lluny com la de sant Bernat, podem destacar la famosa **Carta d'or**, és a dir la Lletra als cartoixants de Monte Dei; el "De contemplando Dei", el "Mirall de la fe", i l'"Expositio super Cantica", obres totes, menys la darrera, com també les "Meditativae orationes", editades a "Sources Chrétiennes", i bona part, igualment, pels trapencs argentins d'Azul.

Elred de Rievaulx

Se l'ha anomenat amb raó **doctor charitatis**, i el pare Hallier pensa d'ell, que és un "educador monàstic", en aquesta escola de caritat que cal que sigui el

monestir. El distingeixen la seva innocència de cor, la seva delicada bondat i caritat, la seva inimitable dolcesa. "Bernardus prope par Aelredus noster", deien d'ell els seus compatriotes: "Quasi igual a Bernat és el nostre Elred".

Aquest simpàtic i sant monjo abat, ha trobat novament en un benedictí el seu millor editor, el pare Anselm Hoste, a "Corpus Christianorum", i a "Sources Chrétiennes". Igualment, un important editor de les seves obres, la majoria de les quals han estat traduïdes al castellà pels

Aparició de la Verge a sant Bernat

monjos d'Azul, és l'erudit anglès C.H. Talbot, editor concretament dels sermons fins llavors (1952) encara inèdits, i del seu "De anima". Importants obres seves són igualment, el tendre tractadet "Sobre Jesús quan tenia dotze anys", és a dir, el Jesús, madur adolescent, discutint en el Temple amb els doctors de la Llei, com qui està essencialment en les coses del seu Pare; la "Regla per a les recluses", ço és, la típica institució medieval de les **beates** que es reclouien per a dur vida de perfecció prop d'un monestir; i finalment, el més famós sens dubte, i el més sovint traduït i editat dels seus treballs, el diàleg "Sobre l'amistat espiritual", un tractat neociceronià (que confirma l'humanisme *avant la lettre* dels nostres Pares cistercencs). Si Déu vol, sortirà pel setembre a "Studia Monastica" de Montserrat un article meu: "El *De spiritali amicitia* de san Elredo: de las amistades particulares a la *Filía* santa y el *Ágape*".

I arribarem així al final del nostre treball amb el darrer dels "quatre Evangelistes de Cister".

Guerric d'Igny

Si Bernat merquesqué d'ésser anomenat de dret el **citharista Mariae**, potser ningú no guanya Guerric, sens dubte el menys conegut dels quatre, en la delicada tendresa amb què parla de Maria. Home d'excelsa humilitat, volgué que hom cremés en morir tota la seva obra, cosa en la qual, afortunadament, no fou pas obeït. Mikkers l'anomena el "doctor de la conformació amb el Crist", perquè els seus "Sermons litúrgics", que resumeixen tota la seva obra, són centrats pel tema de la imitació del Crist.

L'obra ha estat editada en la col·lecció "Cistercian Fathers" de Kalamazoo, així com, en dos volums, a "Sources Chrétiennes", amb bona introducció del pare Lucien Deseille.

Isaac de Stella

Hi afegiré, però, encara l'esment d'Isaac de Stella, com vol amb raó Bouyer (p. 195-

203 del seu repetit llibre).

D'origen anglès, poc sabem d'ell, sinó és, que fou abat del monestir francès de L'Étoile. Els fragments que ens han arribat de la seva obra són prou perquè ens adonem de la seva grandesa i profunditat teològica, ben original. Sap fer-nos una síntesi admirable de les veritats de la fe i de la vida espiritual dels cistercencs, com sentència el pare Mikkers, qui s'atreveix a dir encara (col. 750 del seu repetit article), que "cal mirar la seva obra com una de les fonts principals de l'autèntica espiritualitat cistercenca".

"Perquè té", diu Bouyer, "un do de l'estil a les antípodes del de sant Bernat, a penes, però, menys esclatant. Les seves visions metafísiques i teològiques s'expressen en frases d'antítesis admirablement equilibrades" (p. 195-196).

Han estat editats els seus "Sermons de l'any litúrgic" (3 volums de "Sources Chrétiennes", anys 1967, 1974 i 1987; i a "Cistercian Fathers" de Kalamazoo, fins ara el primer volum), mentre que el seu tractat "Sobre l'ànima" ha estat traduït a la mateixa col·lecció americana dins *Three Treatises on Man*, Tres Tractats sobre l'Home.

Amb això, benvolguts amics tots, ni que sigui ben humilment, he acabat. Us ofereixo aquest treball de pura iniciació, per a enllaminir-vos una mica, i invitar-vos a tastar els fruits saborosos d'una espiritualitat medieval bíblica i patristica, que és la nostra, feta d'oració i per a l'oració. Ens hi ajudarà, sens dubte, Aquell qui n'és l'inductor i principal objecte, Jesús, el Crist, i Maria, la seva santíssima Mare, i mare nostra.

Alexandre Masoliver

1 Conferència pronunciada en el curs d'estiu de la Universitat Rovira i Virgili, a Santes Creus, el 9de juliol de 2002.

LES VINYES DE POBLET

Va ser a mitjans del Segle XII, sobre aquesta terra, amb la pols encara fresca aixecada pels darrers sarraïns, que va arribar un grup de monjos de Fontfreda.

Van arribar a l'indret escollit, i observaren a ponent la corrua de turons amuntegant-se ordenadament fins a la llunyania: al seu davant l'alzinar espès i la cinglera blanquinosa de la Pena: cap a l'interior la plana vermella i argilosa de la Conca, esquitxada de pinedes polsoses i mates de garric... L'aigua brollava, bressant, és clar, alguna filera d'àlbers, l'arbre més refinat i aristocràtic que tenim pels encontorns... i decidiren fer d'aquell lloc el redós de pau i espiritualitat que els calia i que més tard acabaria sent el nucli cabdal en la història del País que avui dia és.

El que no podien intuir en aquells moments és que sota els seus peus descansava, en un repòs mil·lenari, l'element capaç de destil·lar les més ocultes essències d'aquella terra i condensar-les en un fruit de petites baies negreses, lluent i apetitós com cap altre, aguantant que la mà destra d'algun druida l'acabés transformant en aquest líquid purpuri i càlid, que ens afua l'esperit i que ha estat sempre company de les més altes

manifestacions de la cultura i la civilització humanes: el vi.

Em refereixo a la llicorella, o pissarra, que des del punt de vista vitícola, és el que fa Poblet més interessant. Efectivament, la llicorella i, en general, els sòls profunds i pedregosos són sinònims de vins concentrats i d'alta expressió, com els veïns del Priorat han repetit fins a l'extenuació.

Poblet es troba en un punt de gran complexitat geològica, just en el límit de l'extensíssima zona coneguda com la Depressió de l'Ebre, que comença a Sant Bernat i més o menys delimitada pel riu Sec, s'estén Aragó enllà fins més amunt dels Monegros. La Depressió de l'Ebre està formada per argiles i gresos de diferents classes (roca a la qual pertanyen gairebé tots els carreus i el material constructiu de Poblet) i origina un sòl habitualment superficial i molt compacte, que s'enfanga i empapa al mateix temps que s'asseca amb facilitat. I en aquesta terra eixarreïda, l'embat inclement del sol d'estiu recargola i gairebé escanya la planta fins impedir en algunes ocasions la correcta i completa maduració del raïm.

Més amunt de Sant Bernat i venint cap al muntanyam de Prades, el terreny

Foto: BEDMAR.

canvia bruscament degut a una profunda escletxa, coneguda com a falla de Poblet. Aquesta escletxa ha fet aflorar les pissarres soterrades feia milions d'anys, que en els darrers mil·lenis s'han anat barrejant amb roques calcàries i granítiques provinents de l'erosió de la falda de les muntanyes, juntament amb

Foto: BEDMAR.

Baixrelleu amb motiu vinícola. Tomba de la Canònica a Saint Bertrand-de-Comminges (França) altres elements, amb terra fina, matèria orgànica, etc.

El resultat és un terreny idoni per al conreu de la vinya i per a l'elaboració de grans vins negres, els quals adquireixen un bouquet mineral i una delicadesa inigualables.

Al mateix temps que segurament ignoraven els poders d'aquest element, els monjos arribats tampoc podien saber que sota aquest terreny pedregós i frescal, on la vinya pot allargar les seves arrels molts metres endins, l'espasa de foc dels migdies d'estiu es torna una carícia càlida que prepara el raïm per a la completa maduració, i que més tard, la frescor esmolada de les nits de setembre afinarà i carregarà el raïm d'aromes subtils, i durant el dia, el sol radiant de la tardor i el fresc del serè li donarà el punt de dolçor necessari per a arribar a la perfecció.

Així doncs, si Poblet ha estat una confluència feliç d'esdeveniments històrics, també és una confluència feliç de factors vitícoles.

Però, és clar, si els monjos de Fontfreda no podien saber tot això en el moment de l'elecció, sí que eren en canvi destres druides i perfectes coneixedors de la viticultura i l'elaboració del vi, com a bons membres de l'Orde del Cister. El que modernament s'entén com a investigació en viticultura va començar a l'Edat Mitjana en els closos dels monestirs cistercencs, i el focus d'aquestes investigacions sempre era el mateix subjecte: el Pinot Noir, la més delicada, la més exigent, la més elusiva i fugissera de totes les varietats de raïm negre, capaç de donar el més angelical dels vins o bé el més anodí i impersonal.

No sabem si aquesta va ser la primera varietat conreada a Poblet, però és raonable pensar que així fou, i que va anar substituïnt-se per varietats locals, més fàcilment cultivables. L'aposta de Codorniu és valenta en restablir el conreu de la varietat cistercenca per excel·lència. És valenta i coherent. Coherent en el context del Monestir i valenta en el context enològic, ja que és una varietat temuda en un país on s'han assolit altes cotes de qualitat amb altres raïms. El nostre gran repte és afegir a la glòria històrica i arquitectònica de Poblet un petit apèndix de glòria enològica.

I per a tal objectiu hem construït, com sabeu, el celler elaborador en l'antic centre d'explotació agrícola de la finca Girona. El celler està capacitat per elaborar fins a uns 90.000 kg de raïm, que és quelcom més del que pot produir Poblet en anys de gran collita.

Després de la profunda reestructuració del clos de Poblet i de l'arrabassament dels antics conreus l'any 90, la vinya ha quedat distribuïda en set petites parcel·les, i el disseny del celler s'ha fet pensant en la vinificació per

separat de cada una d'aquestes parcel·les, en un intent perquè el vi, inicialment, reflecteixi les petites diferències que hi pot haver entre elles.

Així tenim el que nosaltres anomenem "La Font del Ferro", l'única vinya que es troba a l'exterior del recinte emmurallat; "La vinya dels col·legis", al costat del Palau Nou de l'Abat; "La Granja", que és la parcel·la de major extensió, entre l'helioport i el Cenobi; "L'Hort", que és la vinya paral·lela al barranc; "La vinya de la muralla", que és l'estreta feixa plantada entre el barranc i la muralla de llevant i "La Bassa del Molí", una parcel·la també extensa situada darrera la Sagristia i que s'estén fins al barranc.

L'orientació de les fileres és, en la majoria de casos, de Nord a Sud, permetent que el sol il·lumini el raïm d'ambdues bandes del cep i fent que al migdia, quan la temperatura és més alta, la pròpia vegetació protegeixi el raïm.

D'aquestes parcel·les, les més interessants són les de l'hort i la bassa del molí, ja que tot i estar tan properes, donen vins de característiques gairebé oposades. I la raó d'aquestes diferències ve marcada per l'existència del barranc de la Pena. El terreny més proper al barranc (com la vinya de l'hort) és més profund, més llimós i fèrtil i fa que la vegetació sigui més vigorosa. Així tenim que la ufan dels sarments oculta en major mesura el raïm i fa que el vi resultant sigui més pàl·lid de color, amb menys potència i

estructura, però més aromàtic i amb un paladar afruitat més marcat.

Per contra, a la bassa del molí, més allunyada i elevada respecte del nivell del barranc, el terra és pobre i més superficial, la vinya creix poc i el raïm està molt exposat al sol i així tenim un vi amb molt de color, molt tànic i amb molta capacitat per envellir. Només li falta la finesa que té el vi de la vinya veïna.

El futur raïm apunta ja en plena primavera.

Foto: BEDMAR.

El vi perfecte és l'ensamblatge de qualitats que ens ofereixen una i altra vinya, i que la resta de parcel·les posseeix ja directament al tenir un terreny barrejat dels dos sòls contraposats que acabem de comentar.

Actualment hi ha a la venda el vi de la collita del 2000, primera anyada al mercat després del parèntesi obert l'any 93. La venda es fa només a la botiga del celler i en restaurants i pastisseries de la

Conca de Barberà, i esperem estendre la distribució lentament cap a la resta de Catalunya.

El camí és llarg però engrescador, ple d'il·lusions i amb consciència de l'honor que ens pertoca amb l'ubicació de les vinyes. I esperem que, al costat de la feina humana i la feina de la natura, l'espiritualitat gràvida que irradia el Monestir i que agombola el creixement de la vinya arribi a concretar-se en les llüissors purpúries d'una copa de vi.

Martí Magriñá

Enòleg de Codorniu a Poblet.

Crònica de la Comunitat de Maig a Octubre de 2002

Maig

Dia 1, dimecres: El P. Abat i el P. Alexandre Masoliver han anat al monestir cistercenc aragonès de Rueda. Han estat invitats pels Amics de Rueda. Hi ha hagut una missa i una conferència del P. Alexandre sobre Rueda i els cistercencs.

Dia 12, diumenge: L'Orfeó la Lira de Sant Andreu de Palomar (Barcelona) ha cantat algunes peces a la missa conventual. Després ha fet un concert al Palau de l'Abat. Aquest Orfeó celebra aquest any el seu 25è aniversari.

Dia 13, dilluns: Aquest matí ha visitat el monestir la reina Paola de Bèlgica. Venia del Molar (el Priorat) on ha passat uns dies a casa d'uns amics seus belgues.

Dia 23, dijous: Aquest migdia mentre la comunitat era al refetor dinant, uns lladres han entrat a les Cases Noves. No sembla que s'hagin emportat res, però sí que han forçat les portes de les habitacions i han remenat algunes cambres.

Al vespre el P. Abat ha assistit a l'homenatge del P. Miquel Batllori, jesuïta, que s'ha fet a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona.

Dia 25, dissabte: El P. Abat i el P. Alexandre Masoliver han anat a Saragossa a la celebració del 800 aniversari de la fundació del monestir de monges cistercenques de Santa Lucía.

Dia 27, dilluns: Aquesta tarda han visitat el monestir els abats benedictins de Ligugé i de Leyre. Venien de Montserrat i anaven de retorn a Leyre.

Dia 30, dijous: Avui han començat unes xerrades que dóna el P. Miguel Ángel Sánchez, dominic de València, Secretari General de Justícia i Pau d'Espanya. Duraran fins el proper dia 1 de juny i tractaran sobre la justícia, la pau, els drets humans i la situació dels immigrants a Espanya.

Per la nit ha arribat Mons. Alberto Inesta, bisbe auxiliar emèrit de Madrid, que passarà uns dies a Poblet.

Juny

Dia 4, dimarts: Després de Laudes ha marxat Mons. Alberto Iniesta.

Dia 6, dijous: El P. Abat i el P. Alexandre Masoliver, acompanyats pel Sr. Octavi Vilà, secretari de la Junta de la Germandat de Poblet, han anat a València. Allí, a l'aula magna de la Universitat de València, ha tingut lloc una taula rodona on s'ha parlat de l'actualitat de la vida monàstica cistercenca i també de la Germandat de Poblet. Han assistit a l'acte unes 120 persones.

Dia 9, diumenge: El P. Abat, acompanyat de Fra Josep Aliaga i Fra Rafel Barruè han anat al monestir trapenc navarrès de la Oliva, on s'han celebrat els 75 anys de la restauració monàstica.

Dia 12, dimecres: A les 12 h. del migdia ha tingut lloc al palau de l'Abat la presentació d'una pàgina web sobre l'estudi que s'ha fet de les suposades restes del Príncep de Viana i de les dels membres de la casa ducal de Sogorb. Han intervingut en l'acte la Sra. Mariona Ibars, que és la coordinadora de l'estudi i altres estudiosos. Ha clausurat l'acte al P. Abat.

Dia 14, dilluns: El P. Abat ha anat a Barcelona per assistir a l'enterrament de Sor Neus Gimó, priora del monestir de Valldonzella.

Dia 25, dimarts: Avui ha començat el Segon Curs d'Iniciació a la interpretació del cant gregorià dirigit pel Sr. Luis Prensa. Durarà fins el proper dia 28 i tindrà lloc al Palau de l'Abat. Hi assistiran unes 25 persones entre monjos i altres.

Dia 26, dimecres: Després de Laudes i en presència de la comunitat Fra Fructuós ha rebut el sagrament de la unció dels malalts.

Dia 29, dissabte: Festa de la Germandat de Poblet. Després de la missa conventual, presidida pel P. Abat, ha tingut lloc l'Assemblea Plenària anual de la Germandat a la sala capitular. Després, i al mateix lloc, hi ha hagut una conferència del P. Juan M. de la Torre, trapenc, sobre el tema: "El Cister en el món d'avui". A continuació el dinar al celler. Finalment a l'església hi ha hagut un concert de cant gregorià amb la interpretació de l'Schola Gregoriana Domus Aurea de Saragossa, dirigida pel Sr. Luis Prensa. Han interpretat diverses obres gregorians i un drama litúrgic medieval sobre el passatge evangèlic dels deixebles d'Emaús. També tres participants al curset de gregorià han interpretat la Salve montserratina. Eren Raül Fernández, Ricard Rovirosa i a l'orgue Albert Pàmies.

Dia 30, diumenge: A la tarda el P. Abat ha anat a Saragossa per assistir al jubileu de 25 anys d'episcopat i 50 de sacerdoci de l'arquebisbe Mons. Elías Yañes.

Juliol

Dia 1, dilluns: A la tarda ha mort Fra Fructuós Molas i Salvat. Tenia 89 anys i feia 42 anys que havia fet la professió. Ha mort després de bastants anys d'estar impossibilitat per la vellesa.

Dia 2, dimarts: A la tarda hi ha hagut l'enterrament de Fra Fructuós.

Dia 28, diumenge: Ha arribat al monestir Mons. Ramon Torrella, arquebisbe emèrit de Tarragona, per passar uns dies a Poblet.

Agost

Dia 9, divendres: Aquest matí ha visitat el monestir Carles Hug de Borbó-Parma.

Dia 15, dijous: A les 9:30 h. del vespres hi ha hagut a l'església un concert a càrrec del grup vocal Psallite i del conjunt instrumental Lympha. Han interpretat

obres d'autors dels S. XVI i XVII i del Llibre Vermell de Montserrat.

Dia 21, dimecres: Fra Xavier Guanter i Fra Lluç Torcal han anat a Roma per participar en el curs per a formadors que s'hi desenvoluparà a la Casa General de l'Orde.

Dia 28, dimecres: El P. Abat i Fra Lluís Solà han anat a Vallbona a l'enterrament de Sor Núria Torres, que va morir ahir.

Setembre

Dia 10, dimarts: Han dinat al menjador, junt amb la comunitat, quatre monges benedictines del monestir de Sant Benet de Montserrat, dues de les quals han estat durant vuit dies als pisos.

També ha dinat amb la comunitat Fra Rafel Forès, de Valdediós. Ha anat a Solivella per inaugurar-hi una exposició de dibuixos seus feta en ocasió de les festes del Sagrat Cor.

Dia 14, dissabte: Fra Lluís Solà i Fra Rafel Barruè han anat al monestir de Sant Benet de Montserrat per assistir a la professió solmne de la germana Olga Nicolau.

Dia 19, dijous: Avui han operat amb raigs làser la retina de Fra Josep M. Cabañes, ja que hi havia perill que es produís un despreniment.

Dia 20, divendres: A la matinada ha marxat cap a Roma el P. Abat per participar a la reunió del Sínode de l'Orde.

Pel matí ha arribat al monestir el jove Josep Antoni Peramos amb la intenció de començar pròximament el postulantat. Té 25 anys i és fill de Salobreña, poble de la província de Granada.

Dia 21, dissabte: El P. Jesús M. Oliver i Fra Rafel Barruè han anat a Vallbona de les Monges per assistir a la restauració eclesiàstica de la parròquia del poble. Presidia la cerimònia Mons. Lluís Martínez Sistach, arquebisbe de Tarragona. L'acte ha consistit en una missa, sermó i pisco labis.

Dia 25, dimecres: El P. Prior, el P. Jesús M. Oliver, el P. Josep M. Recasens i Fra Rafel Barruè han anat a Tarragona a visitar una exposició sobre Auguste Rodin, organitzada per la Fundació "La Caixa".

Dia 26, dijous: Avui han operat la retina de l'altre ull a Fra Josep M. Cabañes.

Octubre

Dia 2, dimecres: El prepostulant Josep Antoni Peramos ha caigut i s'ha fet un esquinc al peu dret.

Dia 3, dijous: A la tarda han arribat de Roma el P. Abat i Fra Xavier Guanter.

Dia 6, diumenge: El P. Jesús M. Oliver ha anat a Buenafuente per predicar-hi a les monges cistercenques d'aquest monestir una setmana d'exercicis espirituals.

Dia 10, dijous: Avui han operat d'un ull al P. Prior. Es tracta d'una operació de cataractes.

Dia 15, dimarts: Fra Josep M. Cabañes ha anat al monestir trapenc de La Oliva per participar-hi a un curset de formació filosòfica i teològica.

Dia 16, dimecres: A la tarda hi ha hagut Capítol conventual. En ell el P. Abat ha donat informació sobre el desenvolupament del darrer Sínode de l'Orde.

Dia 25, divendres: El P. Abat ha assistit a Barcelona a una reunió del grup "Diàleg", grup que vol millorar les relacions entre Espanya i França, i que està dirigit pel Sr. Carles Sentís. En aquesta reunió s'han presentat un parell de llibres que tracten de l'Orde Cistercenc.

Dia 26, dissabte: Reunió del Patronat de l'Arxiu del President Tarradellas.

Dia 28, dilluns: Han començat les obres de l'hostatgeria externa que s'ha de construir on hi havia hagut la Bosseria, al costat de la Capella de Santa Caterina.

Dia 30, divendres: El P. Abat ha anat al monestir de La Oliva per anar a buscar Fra Josep M. Cabañes.

NECROLÒGICA

Fra Fructuós (Francesc, com a nom civil) Molas i Salvat, ens va deixar a la tarda de l'1 de juliol del 2002. Es digué l'Ofici de difunts i se l'enterrà. Havia nascut a la ciutat de Tarragona el 25 d'abril del 1913, pel que tenia 89 anys d'edat i n'havia fet 42 de monjo. S'estimava molt Tarragona i sempre en parlava bé a quants el visitaven. Va venir a Poblet el 9 d'agost del 1958 i vestí l'hàbit l'1 de març de 1959 de mans del llavors abat Edmon Garreta. Professà el 13 de març de 1960. Durant molts anys va treballar de "caixista" a la impremta del monestir, és a dir, feia la composició manual de les pàgines que s'havien d'imprimir, i d'entre elles van ser notables les de les obres de l'edició crítica de sant Bernat, que van ser impreses a Poblet. Després feia de porter suplent, fins que la salut li ho va permetre, i passà bastants anys a l'infermeria per les seves xacres, fins que un atur cardíac se'l va emportar. ACS.

Francesc M. Tulla

Alfonso Comín

SOLITUD I UTOPIA

Alfonso Comín va escriure *La soledad de la fe* ara fa aproximadament vint-i-cinc anys. L'interès de l'escrit -per la llibertat i lucidesa amb què s'expressa l'autor i per la permanent actualitat del tema tractat, l'expressió pública de la fe- m'ha dut a fer-ne una nova lectura.

Comín -per aquells qui no el recordin o no n'hagin tingut notícia- va ser un cristià compromès -marxista, intel·lectual, home d'Església i de la cultura- que morí a Barcelona el 1980, poc abans de complir quaranta-set anys. La seva trajectòria vital l'ha convertit en un referent del seu moment històric, exemple dels cristians que van fer el pas endavant, de la militància política d'esquerres i del compromís social, per accelerar la fi de la dictadura, aconseguir una societat justa i una Església fidel al missatge de Jesús.

Es dóna el cas que entre els aspectes que configuren el cristianisme d'Alfonso Comín hi ha, de forma destacada, la seva relació amb el Monestir de Poblet. Va ser el primer lloc que va visitar amb la seva esposa, Maria-Lluïsa, només casar-se; sovint va ser l'indret on trobar pau, silenci i un espai per a la pregària. Encara avui la seva família manté el costum d'anar-hi sovint. Aquest lligam íntim entre Comín i Poblet fa potser més adient el present escrit en aquestes planes.

La soledad de la fe

La soledad de la fe és un text breu -d'unes deu pàgines- que Alfonso Comín va presentar com a comunicació en les "II Jornades Catalanes del Moviment Internacional d'Intel·lectuals Catòlics" celebrades a Barcelona l'abril de 1978. Va ser publicat aquell any a "Qüestions de vida cristiana" i a la revista "El Ciervo", i, posteriorment, al volum III de les *Obras* de Comín¹.

El context d'aquest escrit és el debat a l'entorn de la *privatització de la fe*. Aquesta qüestió arribava amb retard a l'Espanya de la *transició*. Cal recordar que era un moment de canvis ràpids que provocava desorientació en molts. L'Església, que tot just sortia de l'etapa nacional-catòlica, perdia alguns dels seus privilegis i veia, impotent, com s'iniciava un degoteig de cristians que abandonaven, decebuts, la institució.

Tres proposicions per a la reflexió

L'escrit comença amb una cita de l'Evangeli de

Joan (14, 4-6). Tomàs li pregunta a Jesús com saber el camí per seguir-lo i Ell li contesta: "Jo sóc el camí, la veritat i la vida". Comín derivarà d'aquests tres termes -*camí, veritat i vida*- tres proposicions per reflexionar sobre la fe i la seva expressió pública.

a) *CAMÍ: viure com si Déu no existís*

El primer que afirma Comín és que la versió de la fe cristiana que ens presenta l'Església oficial és insatisfactòria per a l'home contemporani. La raó, segons Comín, és que aquesta explicació no s'adiu amb la figura autèntica de Jesús en el seu comiat a l'últim sopar o amb les experiències dels primers cristians, perseguits per la seva fe, o amb tants altres passatges de la Bíblia on la fe és lluita i alliberament -el *fil roig* que l'atravessa, en paraules d'Ernst Bloch.

Quina és l'alternativa al discurs oficial? En haver-se d'expressar, Comín recorre a les paraules de Dietrich Bonhoeffer, teòleg i pastor protestant perseguit pel nazisme: el cristià ha de viure la seva fe amb honestedat a la recerca del Déu amagat (*Deus absconditus*) de la mateixa manera com l'home contemporani camina en la foscor a la recerca del seu ésser profund, també ocult (*Homo absconditus*). El cristià -que, com Jesús, és abans home que no pas *home religiós*- ha d'acceptar viure *sense avantatges*, com si Déu no existís (*Etsi Deus non daretur*). Només d'aquesta manera la seva paraula, l'expressió de la seva fe, serà creïble i, per tant, significativa per a l'home contemporani.

Aquest caminar en la foscor, temptejant i mesurant cada nou pas, acosta el cristià a l'experiència dels primers cristians que van patir tres dies d'angoixa i dubtes abans de la resurrecció. I l'apropa, també, a l'experiència del mateix Jesús que, a la creu, sentí solitud i absència de Déu.

b) *VERITAT: El Temple ha d'esvair-se per poder recuperar l'expressió de la fe*

La segona proposició relaciona *fe i veritat*. A finals dels anys setanta hi havia consciència de la dificultat de fer entenedora la fe en el món contemporani. Comín recull un doble interrogant: quin valor té la fe?, què canvia el fet de tenir-la?, i, d'altra banda, es pregunta, com trobar paraules adients per mostrar la nostra fe a l'home contemporani.

Comín descarta algunes possibles respostes abans d'iniciar la que ell troba adequada. En primer lloc, no és només un *problema* del món actual: sempre ha calgut trobar el lloc adient a la Paraula en cada societat i moment històric. En segon, no és *culpa* del món actual, dels canvis que s'estan produint. El cristià, tal com expressava Mounier a *La petita por del segle XX*, no ha de tenir por del món present que no és, comparat amb altres èpoques, especialment abjecte ni pervers.

El problema no ve de fora, diu Comín, sinó que cal buscar-lo dins. L'eclipsi de l'Església i el progressiu abandó d'ella per part dels creients, cal cercar-lo en el fet que l'Església institucional (*el Temple*) té *segrestada* la Paraula. Des dels temps de l'emperador Constantí -quan el cristianisme es convertí en la religió oficial de l'Imperi- la jerarquia eclesiàstica té pànic de perdre el control de la fe, l'expressió de la qual vol mantenir en els límits del seu domini i interès. Que lluny aquesta fe, afirma Comín, d'aquella recerca, dèbil i permanent, de la veritat. El Temple, visible i triomfant, és contradictori amb una existència on -segons la primera proposició- cal viure *com si Déu no existís*.

La relació *fe-poder* ha anat buidant la paraula del seu contingut. Només podrem recuperar la veritat de la fe, la seva expressió autèntica, si l'alliberem

del llast del Temple. Per tal d'aconseguir-ho, Comín proposa dues vies complementàries. Primera: el Temple s'ha d'esvair. Res de restaurar la "cultura catòlica" a la recerca d'una nova *cristiandat*. No és el Temple -el culte anquilosat i ritualista- el lloc d'adoració, sinó l'esperit. Segona: cal viure la fe com a *testimoni* en aquesta única història que ens ha tocat viure, creients i no creients. Viure-la potser en una petita comunitat. "No envair, doncs -diu Comín-, i menys encara asservir gràcies al poder del Temple, sinó simplement testimoniar [...] I testimoniar allí on sembla més difícil i hostil de fer-ho".

En aquesta segona via, Comín troba exemples de com viure la fe. Cita els germanets i les germanetes de Foucauld, per la presència pobre i sol·lícita entre els més desemparats, Leonel Rugama i Camilo Torres com a exemples d'encarnació del cristianisme en situacions límits, i Dietrich Bonhoeffer, colpit per la seva persona

-testimoni en el seu captiveri en un camp de concentració-, la seva fe despüllada i la paraula profètica.

La fe no s'esgota en el món, però és a través d'aquest -de l'*esdeveniment* mounerià- com s'expressa. No hi ha reduccionisme: la fe no s'identifica amb les obres, però sense elles no existeix.

c) *VIDA: la fe ens transforma la vida i ens du a la transformació de la humanitat*

Aquesta és la proposició que menys desenvolupa Comín en el seu text, si atenem a l'extensió que li dedica. Tanmateix, bona part de l'obra i de la praxi de Comín, a Cristians pel Socialisme o en els diversos partits polítics on milità -morí sent diputat del PSUC al Parlament de Catalunya- va ser aplicació vital d'aquesta fe.

El que Comín afirma és que l'acceptació de la fe ens allibera i, sacsejats per una mena de vertigen, ens transforma la vida. Aquesta mutació personal ens empeny cap a la

transformació de l'univers, és a dir, de la humanitat.

En canvi, viure una fe previsible i domesticada ens deixa sense esperança, al marge de la utopia, fossilitzats en vivències rituals i estèrils. Una fe que es proposi transformar la humanitat i destruir el Temple és perillosa, contra ella, per frenar-la, s'alien els poders eclesials i del món. I Comín cita, com a exemple, la campanya de persecució i desprestigi d'aleshores contra la teologia de l'alliberament llatinoamericana.

En qualsevol cas, assenyala Comín, per a la fe és pitjor l'asfíxia burocràtica que no la persecució, la qual, diu explícitament, no desitja per a ningú.

Conclusió: solitud i utopia

A la darrera part del seu text, Alfonso Comín resumeix, emprant una cita del filòsof alemany Ernst Bloch, allò que ha volgut dir-nos: el cristià ha de viure la seva fe a partir de la solitud i en la perspectiva de construir la gran utopia. Solitud i utopia, doncs.

Des d'una fe que és solitud i absència, per al creient la utopia no és un "encara no", sinó un "ja sí", és, en paraules de Paulo Freire, *l'inèdit viable*. L'esperança permet el creient veure els

petits avenços que s'estan produint i li comunica l'energia per caminar vers la gran utopia del triple alliberament: de la veritat, de l'ésser humà i de la humanitat en el seu conjunt.

Davant de l'interrogant *fe pública-fe privada*, hom parlava, en les *Jornades* on Comín presentà la seva *Soledad de la fe*, d'una *fe responsable*. Comín, penso, sense negar això, afirma en el seu text que el que ens cal és una *fe autèntica* -és a dir, honesta, sense avantatges, cercant-ne la veritat sense gaudir de la protecció del Temple- i *transformadora* de la realitat humana junt amb altres homes i dones que optin, des de punts de vista diversos, per la lluita a favor de l'home en aquesta història que compartim.

Vint-i-cinc anys després, en molts sentits la reflexió d'Alfons Comín continua vigent. Esvaïts força punts de referència, desorientats i amb dubtes, el record de la seva persona i la lectura de la seva obra -en concret, d'aquest petit text- poden ser-nos útils en aquesta recerca incessant que és la vida pròpia de cadascú i en l'aventura del nostre itinerari col·lectiu.

Albert Marzà

Professor de Filosofia i autor d'una tesi de llicenciatura sobre A. Comín.

BIBLIOGRAFIA

1. Per a les cites utilitzo la versió catalana de l'escrit publicat a "*Qüestions de vida Cristiana*", n. 94, novembre 1978. El text de "*El Cervo*" va aparèixer al n. 334, d'aquell mateix any. Pel que fa a les obres completes de Comín, el text es troba a COMÍN, A. *Obras III (1977-1979)*, Fundació Alfons Comín. Barcelona, 1987, pp. 219-230.

ENTREVISTA A RAMON TORRELLA, ARQUEBISBE EMÈRIT DE TARRAGONA

El Dr. Ramon Torrella i Cascante nasqué a Olesa de Montserrat, diòcesi de Barcelona, el dia 30 d'abril de 1923. Un cop finalitzats els seus estudis d'enginyer tèxtil a Terrassa ingressà al Seminari de Barcelona i va ser ordenat sacerdot el 25 de juliol de 1953 a Olesa de Montserrat. Es doctorà en Teologia l'any 1958 per la Universitat Gregoriana de Roma. Fou consiliari de la Joventut Obrera Catòlica a Barcelona i consiliari nacional de 1960 a 1964 i de la JACE de 1964 a 1966. Rector del Seminari de Barcelona de 1966 a 1968.

Fou nomenat bisbe auxiliar de Barcelona a l'edat de 45 anys, per Pau VI, el 25 d'octubre de 1968, i rebé l'ordenació episcopal a la basílica de Santa Maria del Mar el 14 de desembre d'aquell mateix any.

Fou vicepresident del Pontifici Consell per als Laics i de la Pontifícia Comissió Justícia i Pau, vicepresident del Consell *Cor Unum* i vicepresident del Secretariat per a la Unitat dels Cristians.

El 12 d'abril de 1983 Joan Pau II el nomenà arquebisbe de Tarragona.

Ha estat representant de la Conferència Episcopal Espanyola en el Consell de les Conferències Episcopals d'Europa, vicepresident d'aquest Consell, membre del Comitè mixt entre aquest Consell i la Conferència d'Esglésies Europees (KEK) i president de la Comissió Episcopal de Relacions Interconfessionals.

L'any 1984 fou nomenat membre del Secretariat per a la Unitat dels Cristians, càrrec que encara avui ocupa.

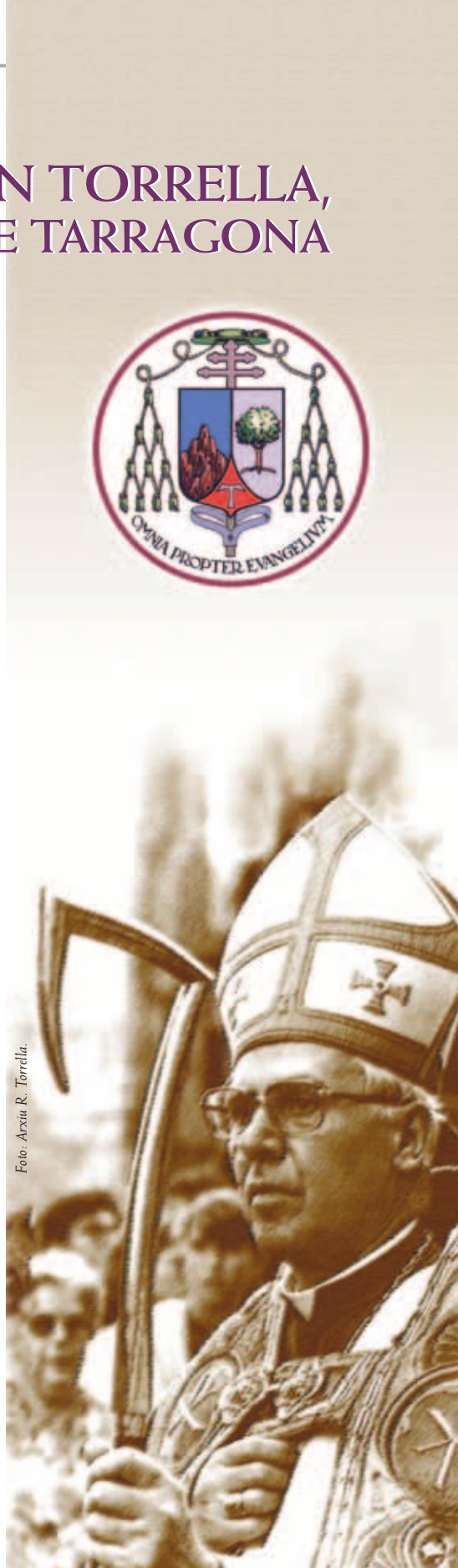
Convocà i presidí el Concili Provincial Tarragonense celebrat del 21 de gener al 4 de juny de 1995, fet que ha portat a definir-lo com a "l'arquebisbe del concili".

El 20 de febrer de 1997 es publicà l'acceptació de la seva renúncia a la Seu de Tarragona.

Tot passant uns dies de repòs a Poblet, el Dr.

Foto: Arxiu R. Torrella.

Torrella accedí a respondre a les nostres preguntes.

El 4 de maig de 1992, a Poblet, durant la trobada del clergat de la Tarraconense amb motiu del IX Centenari de la Restauració de la Seu Metropolitana de Tarragona, anunciava la convocatòria del Concili Tarraconense. Aquest anunci no fou casual. Per què a Poblet?

"L'ocasió era idònia, hi havia reunit gran part del clergat de Catalunya, uns nou-cents preveres, i vaig aprofitar aquella ocasió privilegiada".

En l'homilia d'aquell 4 de maig de 1992 vostè deia "aquest monestir cistercenc és un testimoni vivent de vida cristiana renovada i de la força espiritual de l'evangeli". Aquí i avui, com valora el testimoni dels monjos?

"Els monjos donen testimoni de transcendència, són ells els qui ens ensenyen que no hem vingut a aquest món per a estar-hi arrelats sinó que hi ha una altra vida, que existeix una perspectiva de vida eterna. Aquest és el testimoni dels monjos".

L'arquebisbe Torrella presidí a Poblet l'Aplec de religiosos de Catalunya amb motiu de la celebració del Mil·lenari de Catalunya, era el 15 d'abril de 1989. Aquell dia deia als religiosos catalans: "Els religiosos i les religioses, vosaltres que per la vostra castedat consagrada viviu ja «com a fills de la resurrecció», trobeu en el misteri de l'Església, la presència d'aquell que, per la seva crida, fa de l'obediència religiosa una fidelitat amorosa a la sobirania de la seva Paraula i de la pobresa religiosa en fa un honor al cos del Senyor". També amb motiu de la benedicció del Monestir de Clarisses de Reus s'adreçava així: "Vosaltres religioses, «separades» del món per les parets del monestir, doneu a l'Església i al món les energies espirituals que més falta ens fan. Les energies de la pregària i de la lloança, l'exemple del silenci que ajuda a trobar Déu en la nostra vida, l'exemple de l'amor

a Jesucrist sense condicions, amb tota generositat".

Vostè és nascut a la vora de Montserrat, a Olesa, per això, i com a bisbe auxiliar de Barcelona, la seva relació amb Montserrat ha estat intensa; a més ha sovintejat la cartoixa de Montalegre i ha regit durant 14 anys l'arxidiòcesi de Tarragona, on està el monestir de Poblet on ben sovint hi ha fet estada. Com veu cada un d'aquests monestirs, el seu paper testimonial, la seva tasca dins de l'Església?

"La Cartoixa és el testimoni més radical que avui ens ofereix la vida contemplativa, és aquell lema de Sant Bru reflexat en l'escut cartoixà: la creu permaneix i el món dona voltes. És la vida més ascètica i més rigorosa. En una cartoixa no hi entra ni el pernil ni la cansalada. La meva relació amb la cartoixa de Montalegre es remunta als meus anys de consiliari de la HOAC (Hermandad Obrera de Acción Católica), en aquell temps m'hagués estat impossible fer un temps de recés a Montserrat, hi havia massa companys capellans de Barcelona i per això vaig triar Montalegre per a poder gaudir de pau. Allí hi coneixia el P. Ramon, fill d'Ulldemolins, i Marià Roig, un amic del seminari de Barcelona, de Vilanova i músic a més. A ell li vaig haver de dir un dia: «mira jo a tu no et veig de capellà diocesà» i així va acabar a la cartoixa amb el nom de P. Agustí. Actualment a Montalegre deuen ser deu o dotze, la seva vida és dura i jo hi passava una setmana a l'any i tan sols el diumenge es menja en comunitat tres plats, la resta de la setmana fa vida cadascú a la seva cel·la. Coneixia també tres germans de Girona, tots tres varen deixar la cartoixa un rere l'altre, i un d'ells és ara capellà diocesà a Anglaterra. També recordo la història d'un sacerdot, a qui jo havia ordenat, que sense poder aguantar-ho va marxar un dia sense dir res a les tres del matí. Un dels priors dels darrers anys, un mallorquí que era arquitecte, recordo que va morir intoxicat. Un dia passejant per

l'hort amb un cartoixà li deia que la solució a la vostra vida de solitud és un any dins la cartoixa i un any fora".

Sembla inevitable la comparança entre Poblet i Montserrat, dos monestirs amb carismes diferents, amb personalitats molt marcades. Com veu aquesta diferent interpretació entre benedictins i cistercencs de la vida contemplativa?

"Montserrat és un santuari, Poblet no, aquesta és la diferència principal. Com a santuari Montserrat és un lloc de trobada i devoció. Allí hi vaig celebrar la meua primera missa, l'endemà hi va haver l'accident del cremallera; s'hi han casat tots els meus germans. Són dues espiritualitats diferents".

Labat Sebastià Bardolet reflexava així la relació del Dr. Torrella amb Montserrat: "Sempre ha demostrat una estimació profunda i sincera envers Montserrat. Són molts els aspectes que han fet possible aquesta relació, des de la seva convicció de pertinença a la realitat eclesial catalana fins al fet del veïnatge entre Olesa, el seu poble, i Montserrat, cosa - aquesta última - que pot semblar banal i no ho és, i que ell sempre ha tingut present. Per als olesans, la presència de la Muntanya marca d'una manera especial l'horitzó. No és estrany, doncs, que aquesta realitat hagi estat present en el cor del Dr. Torrella durant tota la seva vida, amb tot el que això vol dir de punt de referència espiritual i de catalanitat". El Dr. Torrella presidí l'obertura del IV Centenari de la dedicació de la basílica a Montserrat el febrer de 1992 i resumí així el que Montserrat significa: "Quants de pensaments no suscita la nostra celebració! La basílica de Montserrat és una ofrena a la societat catalana. La intenció del culte cristià, per voler de Crist, és el camí cap als homes. Aquí hi troben recer tots els creients; però també hi entren tots els qui, en les diverses circumstàncies de la vida, cerquen alguna llum de consol o de fe. Aquesta basílica, perquè és Temple dedicat a Déu, ha

d'ésser reclam de la urgència de l'evangelització dels nostres contemporanis, cridats, com Zaqueu, a tenir el goig de veure Jesús i d'organitzar llur vida segons el valor de l'Evangeli. També ha d'ésser compromís d'uns cristians delerosos de reflectir, per la paraula i les obres, la llum de Crist en la nostra estimada terra catalana".

Durant aquest any a la Germandat hem intentat reflexionar, per suggeriment del P. Abat, sobre el paper del Cister al món actual. Vostè quin creu que pot ser aquest paper avui?

"Això ho han de dir els monjos quin és el paper del Cister. El paper del monaquisme és el de ser una crida a la contemplació, sempre".

L'onze de novembre de 1990 el Dr. Torrella dedicava la seva glossa dominical a sant Bernat: "Bernat fou monjo en la vida i en la doctrina. Va escriure àmpliament sobre la vida monàstica. Per a ell la persona monàstica fa part d'una existència comunitària i és un «ésser en relació» que se santifica amb els altres i per mitjà dels altres. Fou el «líder espiritual incontestable» del s. XII. L'actualitat de sant Bernat creix quan considerem que en el seu temps l'Església va viure una gran renovació. Bernat va entendre, amb clara visió de la realitat, que la reforma que necessitava l'Església era de tipus religiós i espiritual. També el nostre temps té necessitat de renovar

Foto: Arxiu Poblet.

l'home interior conforme al Concili Vaticà II. Aquesta setmana, Poblet celebra els cinquanta anys del retorn de la comunitat

El Dr. Torrella durant l'entrevista a Poblet.

de monjos al nostre estimat Monestir cistercenc. Gràcies a aquella comunitat, Poblet torna a ser ara una comunitat de monjos que preguen, treballen i estimen.

Sant Bernat recordava sovint que si els monjos s'uneixen a Déu en l'Església, no ho fan pas únicament pel seu propi bé, sinó que se senten solidaris de tots els membres de l'Església i del món. Bernat comparava el paper dels monjos a la funció que tenen les dents: "masteguen per a tot el cos perquè existeixen per pregar per a tot el cos de l'Església".

La seva trajectòria dins l'Església és prou important: consiliari de la JOC, rector del Seminari i bisbe auxiliar a Barcelona, la seva tasca a Roma al Consell per als Laics i al Secretariat per a la Unitat dels Cristians i finalment Arquebisbe de Tarragona. Podríem dir que és un molt bon coneixedor de l'Església des de molts diversos punts de vista. Cap a on va l'Església?

"El meu pas com a consiliari per la JOC està marcat per un fet. Vàrem publicar uns fulls d'adhesió a les famílies obreres d'Astúries, allí s'hi havia produït una vaga general, per a poder-ho publicar el vice-president hi feu posar que allò es publicava amb censura eclesiàstica i no era cert. El Dr. Pla i Deniel, arquebisbe de Toledo, ho havia vist sí, però no hi havia donat pas autorització oficial. Em van treure les llicències, no podia confessar, ni predicar ni celebrar l'eucaristia, i recordo que anava a una missa al vespre on combregava vestit de sacerdot. Deuria tenir jo trenta-cinc o trenta-sis anys llavors.

L'assumpte es va arreglar ja que monsenyor Cardin, fundador de la HOAC, va parlar del tema a monsenyor de l'Acqua que estava al Vaticà i ells obligaren al Patriarca i bisbe de Madrid, Elijo Garay, que em tornés les llicències. M'explicaren que monsenyor Elijo Garay anava els divendres a la sessió de la Real Academia de la Lengua, n'era membre, i que aquell dia havia dit «es el dia mas triste de mi vida», perquè havia tingut que rectificar la seva actuació. El cas va ser tan famós que un dia em vaig anar a confessar i el sacerdot em digué en sentir-me «¿Le puedo hacer una pregunta?

¿Es usted Torrella?». Vaig veure que no podia ni anar-me a confessar amb tranquil·litat. Un amic meu, conegut del ministre Solís, em digué: «Torrella, si quieres, esto se puede arreglar enseguida». Jo m'imaginava tornar a Barcelona i ser destinat a Cabretes de Dalt, però el meu bisbe, el Dr. Modrego, va venir a veure'm i em preguntà: «Torrella, dime, a ti ¿quién te defiende?». Jo li respongué: «el cardenal de Toledo y Dios nuestro Señor».

Recordo que quan em van fer bisbe, el Dr. Montserrat, d'Olesa, canonge a la seu de Barcelona, em digué «a tu t'han fet bisbe, però pensa que els problemes seriosos te'ls portaran sempre els capellans».

Cap a on va l'Església? L'Església és una barca que no s'enfonsa mai però que per marejar-nos en tenim per a estona".

I finalment arriba a Tarragona. El paper de la metropolitana s'ha reforçat amb el seu pontificat. Segueix sent Tarragona el cap de l'Església catalana?

"Barcelona té molt de pes i a més ara té un cardenal, un valencià amb qui vaig treballar a la HOAC quan ell estava a Tavernes de la Valldigna".

L'any 1991 es lliurava al Dr. Torrella el premi "El Balcó", atorgat per Òmnium Cultural. En aquella ocasió deia: "És adient recordar que si Barcelona és, en l'ordre civil, social i cultural el "cap i casal" de Catalunya, la Seu Metropolitana de Tarragona té la capitalitat eclesial amb capacitat de convocatòria i de coordinació de les diòcesis catalanes, sigui per mitjà de les trobades periòdiques dels bisbes o a través dels diferents secretariats

interdiocesans que estan al servei de la vida pastoral de Catalunya. L'Arquebisbat de Barcelona, tot i essent-ne exempt, està i se sent vinculat a la Conferència Episcopal Tarraconense." Tot just quatre anys després l'arquebisbe metropolità convocava el Concili Provincial el qual s'adheriria l'arxidiòcesi de Barcelona.

Sens dubte el seu nom restarà lligat al Concili. Amb el pas del temps, què digué l'Esperit a l'Església Tarraconense?

"El Concili serà una referència. Molt difícil, ja que teològicament parlant no hi ha una Església Tarraconense, sinó diferents esglésies amb el seu bisbe cadascuna. Valia la pena haver-lo fet".

En l'homilia de la clausura del Concili Provincial, el Dr. Torrella tornava a fer referència a l'Esperit, en la festivitat de la Pentecosta: "És arribada l'hora que la veu

Foto: Arxíu R. Torrella.

La primera missa a Olesa de Montserrat. Era el 25 de juliol de 1953.

de l'Esperit, escoltada en el diàleg d'amor d'aquesta assemblea conciliar tarraconense, guïï les nostres Esglésies, i també cadascun de nosaltres, a una renovada experiència pasqual. Què serien totes les propostes sobre com anunciar l'evangeli a la nostra societat, sobre la paraula i els

sagraments, sobre la sol·licitud amb els més pobres i marginats i sobre la comunió i la coordinació interdiocesana de les nostres Esglésies, si no ens portessin a viure millor en l'Església i a donar als germans el rostre pasqual del nostre Mestre i Senyor?."

La polèmica sobre la Conferència Episcopal Catalana sembla que ha arribat a un punt d'espera amb l'aprovació i posada en marxa de la Regió Eclesiàstica. Aquesta solució és definitiva o un pas en un llarg camí?

"La Conferència Episcopal és la Tarraconense, catalana ja ho sabem que no ho serà mai. Fer una regió eclesiàstica potser no té massa sentit. Barcelona fins l'any 1964 era diòcesis sufragània, llavors fou feta arxidiòcesi. La subdivisió de Barcelona en diòcesis més petites crec que no es farà mai, ara no implicaria cap problema afegit. El terme regió eclesiàstica és un terme més jurídic que pastoral".

Sembla que l'actuació de l'episcopat és seguida amb atenció molt sovint, per exemple al País Basc; ¿com veu el paper de l'Església en conflictes que divideixen les societats d'un país en dos fronts difícilment reconciliables?

"L'Església basca té un paper difícil tot i que ara molts no poden dir res ja que hi ha bisbes que no són bascos. Jo crec que haurien de ser bisbes bascos cosa que a Catalunya s'ha aconseguit que tots siguin bisbes catalans. Són els mateixos bisbes bascos els que s'han de pronunciar sobre els problemes de les seves diòcesis".

Tot i ser múltiples les declaracions del Dr. Torrella sobre el problema del terrorisme val a fer referència a la seva

homilia en la festivitat de Corpus de 1987, dies després de l'atemptat d'ETA contra el rack d'ENPETROL a Tarragona: "Si tota Eucaristia és acció de gràcies, el Corpus de 1987 té encara una especial dimensió.

Foto: Arxíu R. Torrella.

El Dr. Torrella amb Joan Pau II

Acció de gràcies perquè la nit de l'atemptat terrorista, nit de flames, nit d'angoixa i de por, no va haver-hi víctimes. Avui és dia indicat d'acció de gràcies al bon Déu, en nom de tots els tarragonins. Si aquella nit fou nit de foc i de flames, sigui aquest capvespre manifestació del nostre agraïment a Déu i del nostre reconeixement a totes les persones que amb generositat i decisió ajudaren a evitar mals pitjors. Que l'amor a l'Eucaristia ens ajudi a superar tota classe d'egoïsmes. Que s'acabi el càncer del terrorisme. Que no ens deixem dominar per la por i pel pànic que ens podrien portar desesperança. Condemnem la violència perquè sols engendra violència. El camí cristià és el camí de l'amor, és el camí que s'alimenta de l'Eucaristia. L'amor és la força transformadora de les persones i de tota societat. Hem d'arrancar les causes dels egoïsmes i dels odis".

Quan vostè fou substituït per l'arquebisbe Lluís la revista Església de Tarragona titulà

"L'arquebisbe del Concili se'n va". Diuen que vostè va postillar en veure-ho: "donem-ne gràcies a Déu". Com valora de forma personal el seu pas per la seu tarragonina ara ja més enllà del frec a frec diari?

"No em toca a mi dir-ho, jo no puc jutjar la meva actuació".

Amb el Dr. Torrella recordem la seva carta de comiat a finals de 1996, quan ja havia presentat la renúncia i la seva successió estava propera: "Els aires que arriben de llevant fan pensar que durant el mes de gener podria ser nomenat el meu successor. És per això, tractant-se de l'última vegada que us escric, em sento mogut a expressar els meus sentiments i algunes recomanacions o bons desigs. Enumero les recomanacions, perquè així seran més entenedores:

- 1) Intenteu ser humils, cosa que no és fàcil.
- 2) Llegiu cada dia un tros de Bíblia.
- 3) Confesseu-vos com a mínim quatre vegades l'any.
- 4) No prediqueu més de cinc minuts.
- 5) Escolteu amb interès les persones grans.
- 6) Confieu amb sinceritat en els joves.
- 7) Mantingueu contactes freqüents amb els vostres familiars.
- 8) Tingueu algun amic que ho sigui de debò.

9) Sigueu sobris en el menjar i en el beure.

10) Feu uns dies de vacances cada any. Pregueu de tant en tant per mi. Jo

Funeral de Mn. Francesc Viñes a la Parròquia de Santa Tecla, desembre de 1986 i visita pastoral l'any 1984.

Fotos: Arxivi R. Torrella.

també ho faré per vosaltres."

El pontificat de Joan Pau II arriba a la seva fi, vostè que ha col·laborat molt directament amb Pau VI i Joan Pau II, com veu al futur papa?

"El futur papa ha de ser un italià, és el bisbe de Roma. Això és ser menys que un primer entre iguals tot i que té elements distintius com el col·legi cardenalici per a ajudar-lo. Ell nomena els bisbes però no els coneix, són d'altres els qui li presenten, són els bisbes i els nuncis.

El papa ha de ser un italià, no pot ser un estranger. Ell és el bisbe de Roma, van elegir un polonès i la culpa la va tenir el Dr. Jubany que va dir «vull til·la, vull til·la» i tothom va entendre Wojtyła.

Són bastants les referències que ha fet el Dr. Torrella a la seva tasca a Roma, potser la més important fou la conferència al Club Siglo XXI el març de 1987 sota el títol "Dotze anys al servei de tres papes dels nous temps". Definí a Pau VI com "El Papa providencial per a concloure el Concili Vaticà II i dirigir-ne l'aplicació amb humilitat i fortalesa, amb prudència i coratge", comentari que ve d'un bon coneixedor de Pau VI, que el cridà a Roma per a col·laborar a la Cúria. Del breu pontificat de Joan Pau I diria: "Al meu entendre aquest temps tan breu fou suficient per a indicar, una vegada més, a l'Església i al món el camí de la simplicitat i l'estil de l'Evangelí". De Joan Pau II: "És el Papa que camina cap endavant solament amb les alforges de la veritat i de l'amor a Crist".

Creu que caldria limitar per edat el seu pontificat?

"No s'hauria de jubilar, a qui hauria de presentar la renúncia? Potser hauria de trucar a la porta del sagrari? No té comparació amb els altres bisbes, els

papes no dimiteixen. Jo vaig conèixer a Joan Pau II quan era arquebisbe de Cracòvia, participava en diferents reunions del Consell per als Laics que jo presidia. Ell em va imposar el pal·li, el primer cop que ho féu de forma personal; recordo l'anècdota ja que em van citar amb certa pressa de temps i m'hi vaig presentar vestit de clergiman, i el seu secretari el P. Stanis em digué: «Torrella, qué elegante!».

L'any 1998 vostè presidí la celebració de Sant Fructuós a la Catedral de Tarragona en absència de l'arquebisbe Lluís que acompanyava el Sant Pare en la seva visita a Cuba. La seva homilia finalitzava amb aquestes paraules: "Què més us pot dir el vostre arquebisbe emèrit". Dr. Torrella que més ens pot dir avui als membres de la Germandat de Poblet?

"Mireu la vida dels monjos que donen testimoni de transcendència, que ensenyen que no hem vingut a aquest món per a estar-hi, que hi som de pas perquè hi ha una altra vida".

L'arquebisbe Torrella presidia l'ordenació presbiteral de fra Jesús M. Oliver i fra Josep M. Recasens, la seva darrera ordenació com a arquebisbe de Tarragona, a Poblet el 26 de gener de 1997. Finalitzava la seva homilia amb aquestes paraules: "Seguiu germans, l'exemple del bon Pastor que no vingué a fer-se servir, sinó a servir i a buscar i a salvar allò que era perdut. Que Santa Maria de Poblet us hi ajudi". Unes paraules que ens serveixen a tots.

Xavier Guinovart i Octavi Vilà

SEGON CURS DE CANT GREGORIÀ

Aquest segon Curs d'Iniciació a la Interpretació del Cant Gregorià a Poblet, que tingué lloc del 25 al 28 de juny, fou dirigit pel professor Luis Prensa, Catedràtic de Cant Gregorià del Conservatori Superior de Música de Saragossa. El currículum d'aquest professor presagiava ja un curs seriós i donat amb competència. L'àmplia difusió del curs a través dels mitjans de comunicació, permeté que hi hagués un nombre d'inscrits molt superior al del primer curs. El professor Prensa ja era conegut pels monjos, donat que ja fa temps que s'acosta al monestir a donar-los classes de gregorià. Entre monjos i externs foren una trentena els participants en aquesta segona edició. La presència d'un nen de dotze anys, el Bartomeu Jané, de Montferri, acompanyat del seu pare, donà un aire juvenil a les jornades. Cal notar també entre els inscrits la participació de dues senyores, una d'elles

professora del Conservatori de Música de Tarragona.

Les classes tingueren lloc en la sala de conferències del Palau de l'Abat. Des de la primera classe tots els participants pogueren adonar-se de la magnífica pedagogia del professor Luis Prensa, el qual exposà amb gran claredat tant l'origen i l'evolució històrica del cant gregorià, com l'aprenentatge dels signes, claus, notes, ritme, modes... per tal de poder llegir i cantar correctament en gregorià. Els participants no es limitaren a una escolta passiva de les classes de l'eminent professor, sinó que pogueren interpretar, ells mateixos, diferents peces que el professor Prensa havia preparat en un dossier distribuït des del primer dia a tots els participants. També pogueren escoltar diverses gravacions escollides de diferents intèrprets a través de les quals pogueren fer-se càrrec de la riquesa i de

Foto: Arxiu Poblet.

la varietat d'interpretacions del cant gregorià en distintes comunitats monàstiques, àdhuc femenines, que encara conserven viu aquest cant eclesiàstic multiseular.

L'endemà de la cloenda del curs, 29 de juny, dia de l'Assemblea de la Germandat de Poblet, el professor Luis Prensa i un grup format per ell escenificaren amb text llatí i cant gregorià

interpretació plausible d'aquest cant tan versàtil. El mateix professor Prensa s'ha ofert per anar mantenint contactes periòdics amb les persones interessades per tal de mantenir viu el caliu que s'ha creat al llarg d'aquest curset d'enguany.

Confiem comptar de nou, doncs, amb el professor Luis Prensa en el tercer Curs d'Iniciació a la Interpretació del Cant Gregorià, organitzat com cada any per

Foto: Arxivi Poblet.

diferents peces així com el relat dels deixebles d'Emaús, de l'evangeli segons sant Lluç. Els Germans que hi assistiren quedaren meravellats de la bellesa i de la pulcritud de la representació d'aquesta escena bíblica que fou ovacionada efusivament i comentada amb els millors elogis.

Tant el professor Luis Prensa com els participants en el segon Curs d'Iniciació a la Interpretació del Cant Gregorià, tenen la voluntat ferma de continuar el treball començat. Pensem que aquest treball iniciat en aquest curset intensiu no pot ser suficient per a una comprensió i

la Germandat de Poblet, i que, volent Déu, es programarà pel juny vinent. Des d'ara augurem també que la tercera edició tingui una participació nombrosa i entusiasta, amb una decidida capacitat de projecció, per tal que aquests cursos creïn escola i esdevinguin un càlidencontre dels amants d'un cant que, a més de ser eminentment religiós, contagia pau, educa la veu i eleva l'esperit.

Josep M. Recasens

"POBLET: MONJOS", DE JOSEP MARIA BALLARÍN

La relació amb el món monàstic de Mossèn Josep Maria Ballarín la vàrem descobrir, els qui no la coneixem, en el número anterior de la revista Poblet, arrel de la conversa mantinguda amb ell durant la seva estada a Poblet per fer les xerrades quaresmals a la comunitat.

Ara tenim l'oportunitat d'aprofundir, de la seva mà, en la vida dels monjos. El títol es senzill, però alhora ben clarificador: "Poblet: Monjos", perquè Poblet no té sentit sense els monjos, no té sentit sense el seu testimoni de pregària, de silencis. Sense aquesta presència seria com una obra inacabada, com una llar sense família que l'habiti; perquè la llar no és un edifici buit sinó aquell que conté el foc de l'amor dels qui hi viuen.

Fa anys l'abat Maur encarregà a Mossèn Ballarín que fes un llibre amb les seves reflexions sobre el món monàstic. L'abat Josep li reiterà aquesta petició, i avui tots la podem compartir. És la reflexió d'algú que, tenint vocació monàstica, no la pogué dur a terme, però és el testimoni de qui ha compartit hores de pregàries i de silencis amb els monjos de Poblet. D'altra banda, és ben bé l'obra de Mossèn Ballarín amb el seu to alhora desenfadat i planer que, poc a poc, ens diu les veritats i ens fa reflexionar sobre aquestes.

Els pensaments, les reflexions de l'autor sobre el monaquisme, sobre els seus orígens, sobre la seva evolució, sobre el seu sentit aquí i avui ens ajudarà a conèixer millor, mai no en tindrem prou, aquest món que a molts de nosaltres no ens és desconegut però del qual ens cal aprendre més cada dia. "Pas a pas, pas a pas, en el ventre de Déu. El monjo és sempre un pelegrí", una frase de les moltes que podríem triar on l'autor s'endinsa en l'espiritualitat del monaquisme, que no és una fita, sinó un camí. Coses com aquestes

només ens les podia dir un bon coneixedor dels monjos, un bon coneixedor de Poblet.

El passat dia 2 de desembre a l'auditori de la Fundació Joan Maragall de Barcelona es presentà aquest nou títol de la col·lecció "Quaderns d'art, història i vida de Poblet", que dirigeix el P. Jesús M. Oliver. En l'acte prengueren la paraula Antoni Matabosc, president de la Fundació Maragall, el P. Alexandre Masoliver, Norbert Bilbeny, director de la nostra revista, el P. abat Josep Alegre i l'autor.

En pocs mesos han aparegut dues obres que ens endinsen en la història i la vida de Poblet. En

primer lloc el llibre del P. Jordi M. Bou, que recull el testimoni privilegiat del P. Rosavini i que ens permet conèixer com varen ser de durs aquells primers anys del retrobament dels monjos amb Poblet. Ara Mossèn Ballarín ens permet d'endinsar-nos en el monaquisme; aprofitem-ho i permetem-li que

ens acompanyi en aquest camí. No trobarem massa guies tan planers i alhora tan profunds; tan bon coneixedors i alhora tan didàctics. A Mossèn Ballarín li agrada parlar de la "teologia d'espardenya", i per a molts és d'agrair que amb aquest estil puguem acompanyar-lo a conèixer millor la vida dels monjos i el seu sentit.

Octavi Vilà

